

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Diskriminace v právní úpravě a praxi ČR

Denisa Brokešová

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Denisa Brokešová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Diskriminace v právní úpravě a praxi ČR

Název anglicky

Discrimination in legislation and practice in Czech Republic

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je v první řadě teoretické vymezení pojmu diskriminace. V praktické části této práce je prováděno dotazníkové šetření, z jehož závěru vyplývá, jaký je obecný názor na téma diskriminace a zda se respondenti setkali s nějakou z forem diskriminace. Cílem praktické části práce je vyhodnocení dotazníkového šetření a průzkum zjištěných dat.

Metodika

1. Analýza odborné literatury
2. Dotazníkové šetření
3. Syntéza dotazníkového šetření

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

diskriminace, právní úprava, pozitivní diskriminace, negativní diskriminace, antidiskriminační legislativa, právní ochrana, druhy diskriminace, předsudkek

Doporučené zdroje informací

BOUČKOVÁ, Pavla. Antidiskriminační zákon: komentář. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-315-8.

Listina základních práv a svobod

Nový občanský zákoník – ÚZ číslo 900

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

Mgr. Ivana Hájková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 1. 11. 2017

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 11. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 11. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Diskriminace v právní úpravě a praxi ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 9.11.2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Ivaně Hájkové za vedení, pomoc a trpělivost při zpracování bakalářské práce.

Diskriminace v právní úpravě a praxi ČR

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o diskriminaci a její právní úpravě v české legislativě. V první části práce jsou shrnuty základní pojmy týkající se tématu diskriminace a jednotlivá antidiskriminační opatření, která jsou obsahem různých zákonů České republiky.

Druhou částí práce je vlastní šetření kvantitativním výzkumem pomocí metody dotazníkového šetření. Dotazník je vyhodnocen v praktické části bakalářské práce a je z něj vyvozen závěrečný posudek.

Ze zjištěného závěru práce vyplývá, jaké je povědomí je mezi občany České republiky o diskriminaci a jaké znalosti o právních úpravách obsahujících antidiskriminační opatření mají. V samotném závěru práce je navrženo doporučení, které by mělo zvýšit toto povědomí a rozšířit znalosti občanů o problematice.

Klíčová slova: diskriminace, právní úprava, pozitivní diskriminace, negativní diskriminace, antidiskriminační legislativa, právní ochrana, druhy diskriminace, předsudek

Discrimination in legislation and practice in Czech Republic

Abstract

This bachelor thesis is about discrimination and its legislation in the Czech Republic. The first part of the thesis summarizes the basic concepts concerning the topic of discrimination and the individual antidiscrimination measures, which are contained in various laws in the Czech Republic.

The second part of the thesis is the investigation by quantitative research using the questionnaire survey method. The questionnaire is evaluated in the practical part of the bachelor thesis and from this, the final report is deduced.

The conclusion of the thesis outlines what the consciousness is among the citizens of the Czech Republic about discrimination and what the knowledge is about the legislation containing anti-discrimination measures. At the end of the thesis is suggested recommendation, which should improve this consciousness and expand the knowledge of the citizens about this issue.

Keywords: discrimination, legislation, positive discrimination, negative discrimination, anti-discrimination legislation, legal protection, types of discrimination, prejudice

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika.....	12
2.1	Cíl práce	12
2.2	Metodika.....	12
3	Diskriminace – vymezení základních pojmů a typů	13
3.1	Pojem diskriminace.....	13
3.1.1	Diskriminace přímá	13
3.1.2	Diskriminace nepřímá	13
3.1.3	Diskriminace pozitivní a negativní	14
3.2	Typy diskriminace	14
3.2.1	Genderová diskriminace	14
3.2.2	Diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství	15
3.2.3	Věková diskriminace – ageismus	17
3.2.4	Diskriminace zdravotně postižených	18
3.2.5	Diskriminace na základě sexuální orientace	20
3.2.6	Diskriminace na základě politické příslušnosti	21
3.2.7	Obtěžování.....	22
3.2.8	Mobbing.....	22
3.2.9	Bossing	23
3.2.10	Stalking.....	23
4	Legislativa – základní opatření proti diskriminaci.....	24
4.1	Ústava ČR a Listina základních práv a svobod	24
4.2	Antidiskriminační zákon.....	25
4.3	Nový občanský zákoník (NOZ).....	25
4.4	Občanský soudní řád.....	26
4.5	Zákon o veřejném ochránci práv	26
4.6	Zákoník práce.....	27
4.7	Školský zákoník	27
5	Vlastní práce.....	28
5.1	Dotazníkové šetření	28
5.1.1	Zkoumaný soubor respondentů	28
5.2	Výsledky dotazníkového šetření	30
5.3	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	43
6	Závěr	44
7	Seznam použitých zdrojů	45
7.1	Literární zdroje.....	45
7.2	Internetové zdroje	46
7.3	Právní předpisy	47
8	Přílohy.....	48
8.1	Vzor dotazníku	48

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 Počet Romů v jednotlivých krajích v roce 2015 dle kvalifikovaného odhadu koordinátorů pro záležitosti romské menšiny (data jsou zaokrouhlena na celé stovky)	16
Tabulka 2: Složení respondentů z hlediska věku a pohlaví	29
Tabulka 3: Složení respondentů z hlediska sociálního zařazení	30
Tabulka 4: Rozdělení odpovědí respondentů na otázku č. 5 a jejich četností	31
Tabulka 5: Souhrn odpovědí na kontrolní otázku č. 7	33
Tabulka 6: Znalost jednotlivých druhů diskriminace a jejich podíl na celkovém počtu odpovědí (158)	34
Tabulka 7: Znalost respondentů o samotné existenci antidiskriminační legislativní úpravy	37
Graf 1: Složení respondentů dle pohlaví	28
Graf 2: Složení respondentů z hlediska věku	29
Graf 3: Souhrn odpovědí na otázku „Znáte pojem diskriminace“?	30
Graf 4: Modifikované odpovědi na otázku č. 5 a jejich procentuální podíly na celku	32
Graf 5: Znalost rozdílu mezi přímou a nepřímou formou diskriminace	33
Graf 6: Znalost jednotlivých druhů diskriminace a jejich podíl na celkovém počtu odpovědí (158)	34
Graf 7: Jaký druh diskriminace považují respondenti za nejčastější?	35
Graf 8: Zkušenost respondentů s diskriminačním chováním – souhrn odpovědí na otázku č. 10	36
Graf 9: Vlastní zkušenost respondentů s diskriminací – odpovědi na otázku č. 11	36
Graf 10: Orientace respondentů v zákonech obsahujících antidiskriminační – odpovědi na otázku č. 13	37
Graf 11: Názor respondentů na účinnost antidiskriminačních opatření v zákonech	38
Graf 12: Znalost respondentů o možnosti podání přímé žaloby k soudu v případě diskriminačního jednání	38
Graf 13: Povědomí respondentů o existenci Veřejného ochránce práv – ombudsmana	39
Graf 14: Návštěvnost respondentů internetových stránek ombudsmana	39
Graf 15: Názor respondentů na poskytnuté informace portálem ombudsmana – odpovědi na otázku č. 18	40
Graf 16: Postoj respondentů ke správnosti diskriminace	40
Graf 17: Situace, kdy je dle respondentů diskriminace správná	41
Graf 18: Mínění respondentů o aktuálnosti diskriminace	42
Graf 19: Odpovědi na otázku, zda by respondenti ocenili více informací v médiích o diskriminaci	42

Seznam použitých zkratk

NOZ – Nový občanský zákoník

LGBT – Skupina leseb, gayů, bisexuálů a transgenderů

1 Úvod

Pojem diskriminace je v dnešní době poměrně často diskutované téma. Můžeme se s ním setkat nejen v médiích, ale i v našem každodenním osobním životě. Teoreticky se týká každého z nás, prakticky však někteří nerozlišují mezi diskriminací a „běžným“ jednáním. Někteří lidé si totiž ani neuvědomí, že se stali obětí diskriminace. Hlavně kvůli tomuto problému jsem se rozhodla ke zpracování bakalářské práce na toto téma. Myslím, že problematika diskriminace je velice aktuální a povědomí zejména občanů České republiky o ní, není příliš velké.

V teoretické části práce jsou vysvětleny základní pojmy, které se týkají problematiky diskriminace. Následně jsou představeny druhy, které může diskriminace mít a základní legislativní opatření obsahující určité antidiskriminační opatření.

Hlavním cílem práce je praktický průzkum skupiny občanů České republiky o diskriminaci a jejich povědomí o tomto tématu. Jsou zde zkoumány i základní znalosti legislativních úprav, které obsahují antidiskriminační opatření a samotný názor respondentů na danou problematiku. Tento průzkum je prováděn kvantitativním výzkumem pomocí metody dotazníkového šetření, které je nadále vyhodnoceno ve vlastní části práce. Poznatky, zjištěné z průzkumného šetření, jsou východiskem pro návrh řešení a zlepšení zjištěné situace

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je v první řadě teoretické vymezení pojmu diskriminace a základních antidiskriminačních opatření, které se vyskytují v právních úpravách České republiky. V praktické části práce je prováděn kvantitativní výzkum pomocí metody dotazníkového šetření. Cílem praktické části práce je vyhodnocení dotazníkového šetření a průzkum zjištěných dat. Výstupy, které vyplynou z dotazníkového šetření vyobrazí, jak velké je povědomí a znalosti občanů České republiky o diskriminaci a její právní úpravě a také, jaký názor na problematiku mají samotní respondenti. Tento průzkum bude základním východiskem pro návrh řešení a vylepšení situace, která bude díky němu zjištěna.

2.2 Metodika

První část bakalářské práce bude definovat primární pojmy týkající se problematiky diskriminace a následně vymezovat základní zákony České republiky, ve kterých se vyskytují určitá antidiskriminační opatření. Tento teoretický základ bude vycházet ze studia odborné literatury a jednotlivých právních úprav.

Stěžejní částí vlastní práce bude kvantitativní výzkum pomocí metody dotazníkového šetření. Otázky, které bude dotazník obsahovat budou korespondovat s vymezeným cílem práce a navazovat na poznatky, uvedené v teoretických východiscích práce. Účelem šetření bude zanalyzovat aktuální stav povědomí občanů České republiky o diskriminaci, jejich osobní názor na danou problematiku a znalosti jednotlivých antidiskriminačních opatření, které jsou obsažené v zákonech ČR. Šetření bude realizováno pomocí internetového portálu „Anketovnik.cz“. Ten umožňuje tvorbu dotazníků, sběr dat a následně poskytuje podklady k jeho vyhodnocení. Při zhodnocení dat, která dotazníkové šetření poskytne, budou použity statistické metody, jež jednotlivé responze vhodně shrnou. Dotazník bude rozeslán prostřednictvím různých internetových stránek a sociálních sítích. Účelem tohoto umístění bude získání co největšího počtu respondentů všech věkových kategorií s různým sociálním zařazením.

Informace, které poskytne dotazníkové šetření budou východiskem k tvorbě závěrečné analýzy vlastní práce. Z konečné syntézy dotazníkového šetření budou také vyvozeny závěry, jež pomohou zjištěnou situaci vhodně vyřešit či zdokonalit.

3 Diskriminace – vymezení základních pojmů a typů

3.1 Pojem diskriminace

Diskriminace vychází z latinského pojmu *discriminare*, což se do českého jazyka dá přeložit jako rozlišovat nebo odlišovat. Jedná se o chování, při kterém je diskriminovaný subjekt neuznáván jako rovný nebo je opomíjen vůči ostatním subjektům, přestože jeho kvality nejsou nějak méně hodnotné. Důvodem k takovému jednání bývá většinou rozdílná etnická příslušnost, pohlaví nebo věk¹. Diskriminace je široký pojem ukrývající spoustu dílčích forem. Tímto tématem se zabývá i mnoho právních úprav. Základní a nejdůležitější takovouto úpravou je Listina základních práv a svobod, která již ve svém prvním článku říká „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech*“².

Na druhou stranu ne všechny situace, kde se člověk rozhoduje na základě výše zmíněných případů, jsou diskriminací. Například pokud si někdo vybírá přátele na základě některé uvedené charakteristiky (věk, pohlaví, rasa apod.) nejedná se o diskriminaci, nýbrž o svobodnou vůli člověka³.

3.1.1 Diskriminace přímá

O diskriminaci přímou se jedná, pokud je s osobou jednáno méně příznivě nežli s jinou osobou. Toto se děje na základě rozlišné etnické příslušnosti, pohlaví, věku a podobně⁴. Další podmínkou ke vzniku přímé diskriminace je neomluvitelnost situace, tudíž stav, který nelze rozumně odůvodnit. Tedy například nepřijetí ženy do mužského fotbalového družstva nebude diskriminací.

3.1.2 Diskriminace nepřímá

„Nepřímou diskriminací se rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2 odst. 3 osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto

¹ MAŘÍKOVÁ, H.; PETRUSEK, M.; VODÁKOVÁ, A. (1996) *Velký sociologický slovník*, Praha: Karolinum, str. 213

² Listina základních práv a svobod, článek 1

³ Veřejný ochránce práv – Ombudsman. www.ochrance.cz: Co je diskriminace? [online], [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace/>

⁴ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, §2 odst. 3

ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné“⁵.

V praxi bychom mohli uvést příklad živnostníka, který zakáže vstup psům do svého podniku. Tato norma se zdá být zdánlivě neutrální pro běžného občana, avšak pro nevidomé znamená nemožnost vstupu do takového objektu a s tím spojené diskriminační chování vůči jejich tělesnému postižení.

3.1.3 Diskriminace pozitivní a negativní

Na diskriminaci můžeme nahlížet také z pozitivního hlediska. Projevem této formy diskriminace bývá určité pozitivní opatření. Tímto opatřením rozumíme zvýhodnění skupiny obyvatel, kteří mohou být za běžných okolností znevýhodňováni. Do takto preferovaných skupin patří například osoby s tělesným postižením, rasovou nebo etnickou příslušností, která je v menšině a za normálních okolností je znevýhodňována, nebo osoby staršího či mladšího věku (například absolventi středních a vysokých škol), kteří mají problém s nalezením práce⁶.

Najdou se i tací, kteří tyto pozitivní prostředky kritizují. Tvrdí totiž, že pokud jedné skupině určitým způsobem zlepšíme podmínky, logicky to zhorší podmínky straně druhé. Někteří kritici se přiklánějí spíše k výrazu *vyrovnávací akce* nežli pozitivní diskriminace, která dává lépe najevo svůj záměr. Z tohoto pojmu je více evidentní, že se jedná o likvidaci znevýhodnění určité skupiny, nežli naopak o jejich trvalou bonifikaci⁷.

Opakem diskriminace pozitivní je diskriminace negativní, jež byla popisována již v bodě 3.1 této práce.

3.2 Typy diskriminace

3.2.1 Genderová diskriminace

Hlavním znakem projevu genderové diskriminace je znevýhodňování příslušníků jednoho pohlaví před druhým.

⁵ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, §3 odst. 1

⁶ PECINA Tomáš. Iuridictum – encyklopedie o právu: Diskriminace [online], 2005 [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: <https://iuridictum.pecina.cz/w/Diskriminace>

⁷ UHLOVÁ Saša. Romea.cz: Romská strategie je dobrý dokument, ale podpora romské inteligence by měla být ještě větší [online], 2014 [cit. 2017-05-21]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/sasa-uhlova-romska-strategie-je-dobry-dokument-ale-podpora-romske-inteligence-by-mel-byt-jeste-vetsi>

Názory společnosti na toto téma se značně liší a v praxi nemůžeme s jistotou říci, který z postojů je ten správný. Je tedy velmi složité určit, jak by měla být vůbec legislativa postavena a jaká opatření jsou vlastně správná. „*Jedním ze základních rozdílů mezi diskriminací například z důvodu rasového nebo etnického původu a diskriminací z důvodu pohlaví je, že zatímco žádný rozumný člověk si dnes nedovolí tvrdit, že mozek Roma je zásadně jiný než mozek bělocha, z oprávněného strachu, že by byl označen za rasistu, naprostá většina lidí relativně bez diskuze přijímá fakt, že mozek ženy je jiný než mozek muže, jinak funguje atd. Muži a ženy totiž jsou skutečně biologicky odlišní, a před právem tak stojí velká otázka, které z těchto rozdílů uznat a proti kterým vystoupit*“⁸.

Legislativní opatření genderové diskriminace

Základním defenzivním opatřením je Listina základních práv a svobod, která genderovou odlišnost zmiňuje téměř v samém začátku svého znění.⁹ Zákaz diskriminace na základě pohlaví je významně zmíněna také v zákoníku práce¹⁰ a v antidiskriminačním zákoně.¹¹

Problematikou nerovnosti mezi muži a ženami se zabývá například i Ministerstvo práce a sociálních věcí. V rámci twinningového projektu EU vydalo publikaci s názvem „Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů“. Zde jsou vymezeny základní pojmy v oblasti genderu, postoj Evropské unie k rovnosti, cíle a metody. Dále identifikuje ekonomická a demografická hlediska a dopady na ně¹².

3.2.2 Diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství

Tento druh znevýhodňování nebo naopak upřednostňování jedné společenské skupiny na úkor druhé je založen na předpokladu nízké či vysoké kvality příslušníků některé etnické rasy či vyznavačů určitého náboženského přesvědčení. Zasahuje nejen do

⁸ BOBEK, M.; BOUČKOVÁ, P.; KÜHN, Z. (2007) *Rovnost a diskriminace*, C. H. Beck, Praha, str. 230–231

⁹ Listina základních práv a svobod, článek 3

¹⁰ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, §16

¹¹ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, §2

¹² ASKLÖF, Cecilia, a další. Portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů [online] 2003 [Cit. 2017-10-10]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/documents/21802/783885/007_Pro%C4%8D_a_jak_vypracovat_pl%C3%A1n_rovnosti_%C5%BEen_a_mu%C5%BE%C5%AF/18f3ef0e-4ff3-4daf-bdfd-3a7a9d03b007.

principu rovnosti, kterou deklaruje Listina základních práv a svobod, ale i do samotné lidské důstojnosti.¹³

Ze zeměpisného a historického hlediska se jednotlivé přístupy k rasové diskriminaci výrazně liší. Dá se říci, že tento druh diskriminace se v čase a prostoru vyvíjí. Jako příklad lze uvést Spojené státy americké, kde Afroameričané získali zákonné volební právo až v roce 1964¹⁴. Tento zákon vykonstruoval John F. Kennedy a byl schválen za vlády Lyndona B. Johnsona. O 45 let později (v roce 2009) se zde stal prvním Afroamerickým prezidentem Barack Obama, což bylo dříve téměř nemyslitelné.

V České republice se na rozdíl od USA s diskriminací Afroameričanů téměř nepotkáme. Existuje zde však nevraživost Čechů vůči Romům, která je mnohdy zcela neopodstatněná a také neoprávněná. Tímto je z velké části zapříčiněno sociální vyloučení Romů na mnoha územích ČR. Procentuální odhady sociálně vyloučených Romů nám přibližuje Tabulka 1. Z tabulky vyplývá, že mezi nejvíce zasažené sociálním vyloučením Romů patří Moravskoslezský a Ústecký kraj. V nejvíce postižených oblastech mnohdy působí organizace, které se zabývají reintegrací Romů do běžného života a pracovního procesu.¹⁵

Tabulka 1 Počet Romů v jednotlivých krajích v roce 2015 dle kvalifikovaného odhadu koordinátorů pro záležitosti romské menšiny (data jsou zaokrouhlena na celé stovky)

Kraj	Kvalifikovaný odhad počtu	Odhad sociálně vyloučených
Hl. město Praha	16 000	17 %
Jihočeský	7 700	50 %
Jihomoravský	21 200	50 %
Karlovarský	13 200	50 %
Královéhradecký	9 700	50 %
Liberecký	16 700	50 %
Moravskoslezský	33 200	67 %
Olomoucký	12 800	50 %
Pardubický	10 000	33 %
Plzeňský	5 400	50 %
Středočeský	15 100	50 %
Ústecký	58 300	67 %
Vysočina	4 900	50 %
Zlínský	2 100	33 %
Celkem	226 300	50 %

Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2015 vydaná úřadem Vlády ČR

¹³ WINTR, J., ANTOŠ, M. (2014) *Rovnost a zákaz diskriminace v právní teorii a praxi*, Praha: Univerzita Karlova, str 137

¹⁴ TRUEMAN, C. N. The History Learning Site: 1964 Civil Rights Act [online], 2016 [cit. 2017-07-01]. Dostupné z: <http://www.historylearning-site.co.uk/the-civil-rights-movement-in-america-1945-to-1968/1964-civil-rights-act/>

¹⁵ Úřad Vlády ČR. Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2015, str. 5

V současnosti je velice medializované téma diskriminace na základě náboženského přesvědčení, které v Evropě souvisí s migrační neboli „uprchlickou“ krizí již od roku 2015. Tito „uprchlíci“ jsou většinou muslimové, jejichž zvyky a náboženství má velká část obyvatel Evropy problém přijmout, a jsou tak ve své podstatě diskriminováni.¹⁶

Legislativní opatření diskriminace na základě rasy, etnického původu a náboženství

V českém zákoně je tato diskriminace řešena hned v několika právních úpravách. Jako první můžeme uvést Listinu základních práv a svobod a Ústavu ČR. Ty se touto problematikou zabývají relativně povrchně. Důkladněji se tomuto tématu věnuje Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Konkrétně v §1–13a pojednává o právech příslušníků národnostních menšin.¹⁷ Co se týče znevýhodňování na základě náboženského přesvědčení antidiskriminační zákon vytyčuje i důvody, kdy se o diskriminaci jedná i nejedná.¹⁸

3.2.3 Věková diskriminace – ageismus

Moderně ji můžeme nazvat také jako ageismus. Slovo je odvozeno z anglického jazyka, a to konkrétně ze slova „age“ – věk. Jedná se zjednodušeně o diskriminování na základě stáří ve dvou rovinách. Kvůli věku nízkému či příliš vysokému. Postihuje například čerstvé absolventy základních, středních nebo vysokých škol na jedné straně a na straně druhé osoby, kterým zbývá příliš krátká doba do důchodového věku, a to zejména v pracovněprávním procesu. *Věková klasifikace není statická, jednotlivec postupuje přes jednotlivé životní cykly, klasifikace je charakterizovaná neustálou změnou, zatímco ostatní systémy jsou konstantní, např. rod, rasa.*¹⁹

Problematikou se zabývá Fakulta sociálních studií na Masarykově univerzitě, a to konkrétně v rámci projektu Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti pro ČR. Tento projekt je zaměřen především na otázku vysokého věku a spojené nesnáze s ním. Následující větou je definována věková diskriminace v publikaci, která byla zveřejněna v rámci tohoto programu. *„Ageismus – neboli věková diskriminace je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního*

¹⁶ ANTOŠOVÁ, Šárka. Amnesty International: 10 OTÁZEK A ODPOVĚDÍ – MIGRAČNÍ KRIZE [online], 2015 [cit. 2017-10-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-myty-a-fakta>

¹⁷ Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, §1-§13a

¹⁸ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, více paragrafů

¹⁹ MUDr. TOŠNEROVÁ, T. (2002) *AGEISMUS – Průvodce stereotypy a mýty o stáří*, Praha: Ambulance pro poruchy paměti, str. 5–6

cyklu. Projevuje se skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku a/nebo na jejich příslušnosti k určité generaci.“²⁰

Legislativní opatření věkové diskriminace

V Antidiskriminačním zákoně č. 198/2009 Sb. konkrétně v §2 odst. 3 a v §3 odst. 1 je vyloučena možnost znevýhodnění na základě věku či odborné praxe, avšak v §6 odst. 1 a 5 a v §7 odst. 1 jsou uvedeny výjimky, při kterých je možné takovéto skupiny upřednostnit či zadat jako podmínku při hledání zaměstnanců. Například pokud je věk nebo praxe nezbytně nutná pro správný výkon zaměstnání, lze požadavek věku nebo minimální praxe v oboru akceptovat, aniž by byl označen za diskriminační.²¹ Takových případů se však nevyskytuje mnoho. Většinou jde o hranici osmnácti let, a to v případě, že je k výkonu práce nutno převzít hmotnou odpovědnost, nebo je potřeba, aby byl zaměstnanec již plnoletý z jiného ospravedlnitelného důvodu.

3.2.4 Diskriminace zdravotně postižených

Tento projev diskriminace znevýhodňuje ty, kteří se se zdravotním postižením již narodili, ale také oběti nehod, kvůli kterým se stali nějak hendikepovanými. Skupina zdravotně postižených skýtá široké spektrum hendikepovaných nebo jinak nemocných osob. Takovéto osoby můžeme rozčlenit do tří základních kategorií:

Mentálně postižení

Tento typ postižení lze jinak nazvat jako slabomyslnost nebo zaostalost duševního vývoje. Jedná se o vrozené poškození mozku, které nelze zcela odstranit. V odborné literatuře je mentální retardace popsána takto: „*Lze definovat jako vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i postnatální etiologií.*“²²

²⁰ VIDOVIČOVÁ, L. (2005) *Věková diskriminace – ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh*. Praha, Brno: VÚPSV, str. 6

²¹ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, §2;3;6;7

²² VALENTA, M. MÜLLER, O. (2003) *Psychopedie – teoretické základy a metodika*. Praha: Portál, str. 19

Tělesně postižení

Neboli hendikep může mít původ jak vrozený, tak i získaný. Jedná se o tělesnou diferenci osoby od normálního stavu, která má za následek snížení jejích pohybových vlastností.²³

Duševně narušení

Zjednodušeně lze definovat jako postižení, které se projevuje v myšlení, chování a prožívání člověka. Mimo jiné mohou být způsobeny faktory, jako například užívání drog, alkoholu, tabáku apod. Mezi nejznámější takovéto poruchy patří schizofrenie, kleptomanie nebo mentální anorexie.²⁴

Omezení svéprávnosti

Při rozhodování, zdali omezit nějaké fyzické osobě svéprávnost, je potřeba přistupovat vždy velice opatrně. Hraje zde velkou roli rozsah a konkrétní typ zdravotního postižení a každý případ proto musí být posuzován subjektivně. Tomuto tématu se věnuje podrobněji nový občanský zákoník (dále jen NOZ) v § 55–65. V NOZ je oproti dřívějšímu občanskému zákoníku několik zásadních rozdílů. Svéprávnosti, která byla dříve označována jako „způsobilost k právním úkonům“, nelze již zcela zbavit, nýbrž jen omezit, a to na dobu maximálně tří let. Toto je možné učinit pouze skrze soud, přičemž soudce musí člověka, o jehož svéprávnosti je rozhodováno, zhlédnout a subjektivně zhodnotit, zdali by nebyl dostačující mírnější postup.^{25,26}

Legislativní opatření diskriminace zdravotně postižených

Mezi legislativní opatření patří v první řadě Listina základních práv a svobod č. 2/1992 Sb. Konkrétně se zdravotně postiženým osobám věnuje ve článku 29. První odstavec vymezuje právo na zvýšenou ochranu zdraví při výkonu práce a na zvláštní pracovní podmínky. Druhý odstavec doplňuje o právo na zvýšenou ochranu a pomoc při přípravě k povolání²⁷. Tento zákon je rozvíjen dalšími. Těmi jsou například Zákoník práce

²³ RENOTIÉROVÁ, M.; LUDÍKOVÁ, L. a kol. (2003). *Speciální pedagogika. 1. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, str. 204

²⁴ MARHOVÁ, G.; VENGLÁŘOVÁ, M. a kol. (2008) *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*, Praha: Grada, str. 73–79

²⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., NOZ, § 55–65

²⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

²⁷ Listina základních práv a svobod, článek 29

č. 262/2006 Sb., Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti nebo Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací neboli Antidiskriminační zákon. Tyto se věnují antidiskriminačním opatřením zejména z pohledu pracovně právního.

Stát poskytuje určité přínosy společnostem, které jsou ochotné zaměstnávat zdravotně postižené. Dalo by se říci, že se v tomto případě jedná o variantu pozitivní diskriminace. Tímto zvýhodněním může být například sleva na dani²⁸ a další finanční benefity od úřadu práce. Jedním z možných příspěvků od úřadu práce je takzvané „chráněné pracovní místo“. Této problematice se věnuje Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. §75 až 78. První odstavec §75 definuje pojem takto: „*Chráněné pracovní místo je pracovní místo zřízené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Na zřízení chráněného pracovního místa poskytuje Úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Chráněné pracovní místo musí být obsazeno po dobu 3 let. Chráněným pracovním místem může být i pracovní místo, které je obsazeno osobou se zdravotním postižením, pokud je vymezeno v písemné dohodě mezi zaměstnavatelem a Úřadem práce. Dohoda se uzavírá na dobu 3 let.*“²⁹

Nejen v pracovně právním procesu je tento typ diskriminace ošetřen. Můžeme se s ním setkat například ve školském zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Ten zadává zdravotně postiženým určité výhody, díky kterým se mohou vzdělávat i se svou disfunkcí.³⁰

3.2.5 Diskriminace na základě sexuální orientace

V tomto způsobu diskriminace hovoříme o znevýhodňování na základě sexuální orientace člověka. Do této problematiky spadají nejen homosexuálně orientovaní, ale i transsexuálové, kteří se chystají podstoupit či již podstoupili operaci změny pohlaví.³¹ Tudiž se jedná o skupinu leseb, gayů, bisexuálů a transgenderů (dále jen LGBT).

Velký problém je v současné době sledován v rozporu mezi pokročilým vnímáním LGBT moderní společností a mezi těmi, jejichž postoje a přesvědčení vycházejí z náboženského či církevního přesvědčení. „*Narážíme zde na jeden z nejdůležitějších*

²⁸ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, §35

²⁹ Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., §75–78

³⁰ Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), §16–19

³¹ PECHOVÁ, Olga. Translidé: Diskriminace sexuálních minorit v ČR [online], 2006 [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <http://www.translide.cz/diskriminace-cr>

problémů střetu náboženské svobody s právy sexuálních menšin, kterým je rozlišování mezi „identitou“ a „jednáním“. (...) Vzhledem k nezákonnosti diskriminace z důvodu sexuální orientace používají tito lidé dva argumenty. Za prvé neexistenci diskriminace na základě sexuální orientace s ohledem na výše zmíněné rozlišování mezi identitou a jednáním, za druhé oprávněnost případného porušení antidiskriminační legislativy s poukazem na náboženskou svobodu.“³²

Legislativní opatření diskriminace LGBT

Zákaz tohoto druhu diskriminace není v české legislativě příliš dobře zakotven. Je tedy dosti často obtížné určit, na jaké straně stojí právo. Jako primární právní úpravu můžeme opět jmenovat Listinu základních práv a svobod, která nám v prvním odstavci třetího článku udává: *„Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“*³³ Zde můžeme zařadit sexuální orientaci pod pojem „jiné postavení“. Poměrně velký důraz na diskriminaci LGBT je brán v pracovně-právní oblasti. Například zákon o zaměstnanosti³⁴, služební zákon³⁵, zákon o vojácích z povolání³⁶ a zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů³⁷. Výše zmíněné právní úpravy nejen že diskriminaci přímo zakazují, nýbrž i udávají právo obětem na obranu své osobnosti u soudu.³⁸

3.2.6 Diskriminace na základě politické příslušnosti

Takovýmto diskriminačním jednáním rozumíme znevýhodnění osoby, která má určité politické smýšlení či je vyznavačem méně či více extrémistické politické ideologie. Otázkou zde zůstává, zdali je na místě být tak benevolentní i vůči extremistickým

³² WINTR, J., ANTOŠ, M. (2014) *Rovnost a zákaz diskriminace v právní teorii a praxi*, Praha: Univerzita Karlova, str. 168

³³ Listina základních práv a svobod, článek 3

³⁴ Zákon č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti, § 4

³⁵ Zákona č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon) (účinnost od 1. ledna 2009), §80

³⁶ Zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, § 2

³⁷ Zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, § 77

³⁸ BEŇOVÁ, K., GOGA, S. a kol. Úřad vlády ČR: Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR (str. 23) [online], 2007 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf

ideologiím jako je například fašismus či nacismus. Pravdou zůstává, že se jedná o takzvaný „světový názor“, avšak zavedením Antidiskriminačního zákona je tímto na druhou stranu omezeno svobodné rozhodování běžného člověka. Můžeme uvést příklad paní, která chce pronajmout byt. Na inzerát se jí přihlásí běžný člověk, který nevyznává žádné extremistické ideologie a neonacista. Pakliže si žena vybere běžného člověka, může být nařčena neonacistou z diskriminace z důvodu jeho politické příslušnosti.³⁹

Legislativní opatření diskriminace na základě politické příslušnosti

Díky Evropské unii, která u nás prosadila zavedení Antidiskriminačního zákona č. 198/2009 Sb. je ochrana proti tomuto způsobu diskriminace vyšší, nežli tomu bývalo v letech před jeho zavedením. Podle tohoto zákona je jedním z možných důvodů diskriminace rozdílný „světový názor“, což si můžeme vyložit také jako rozdílné politické smýšlení či příslušnost.⁴⁰

3.2.7 Obtěžování

Tento pojem je nejčastěji spojován se sexuálním obtěžováním. Nejčastěji se tato forma diskriminace vyskytuje na pracovišti. Legislativní ochranou proti obtěžování je tedy především zákoník práce.⁴¹

S obtěžováním ať už sexuálního nebo jiného charakteru se může setkat každý člověk v běžném životě. Veřejný ochránce práv definuje pojem obtěžování jako „*chování, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti jiné osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího nebo urážlivého prostředí. Obtěžováním je i jednání, které může být vnímáno jako podmínka určitého rozhodnutí. Pokud má sexuální povahu, jedná se o sexuální obtěžování.*“⁴²

3.2.8 Mobbing

Na rozdíl od klasického obtěžování, které je definováno v předchozí kapitole, se mobbing úzce soustředí pouze na pracoviště obětí. Výraz mobbing je odvozen z anglického slova „mob“, což lze přeložit jako dotírat či hromadně napadnout. Jedná se o

³⁹ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, více paragrafů

⁴⁰ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon §2

⁴¹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce §16

⁴² Veřejný ochránce práv – Ombudsman. www.ochrance.cz: Co je diskriminace? [online], [cit. 2017-07-11]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace/>

záměrné šikanování jednotlivce jednotlivcem nebo skupinou lidí. Přitom takováto nevráživost se opakuje nejméně jednou za týden a trvá alespoň půl roku. Mobbing se odehrává mezi kolegy, kteří jsou ve stejném pracovním postavení, nikoliv mezi nadřízeným a podřízeným.⁴³

3.2.9 Bossing

Pojem bossing, který je odvozen z anglického slova „boss“ neboli šéf nám zahrnuje téměř identickou definici jako u předchozího mobbingu, avšak zde se jedná o šikanu většinou podřízeného prováděnou jeho nadřízeným pracovníkem. Jinak je bossing nazýván také jako „mobbing shora“. Můžeme se setkat také s opačným přístupem, a to s takovým, že podřízený pracovník nebo skupina zaměstnanců de facto šikanuje svého nadřízeného. Provádí to většinou za účelem poškodit ho, či vypudit ho z jeho postu. Takovéto jednání se nazývá „staffing“.⁴⁴

3.2.10 Stalking

Stalking je jedním z atypických projevů diskriminace. Doslovným překladem anglického pojmu „stalking“ je sledování. Tímto slovem je charakterizován pojem stalking jako takový. Jedná se totiž o záměrné sledování, pozorování či pronásledování takzvaným „stalkerem“. Tak se označuje člověk, který toto pronásledování záměrně provádí na úkor své oběti. Takovéto chování hodnotí oběť stalkingu jako nežádoucí, nekomfortní a diskriminační. *„Pachatel může svoji oběť kontaktovat pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním různých dárků. Výjimku netvoří zprávy, které byly původně příjemné, snažící se oběť kontaktovat pod podmínkou navázání minimálního kontaktu, až později po zprávě zastrašující či urážející. Taktéž může jít o fyzické pronásledování oběti cestou do práce, na nákup nebo po cestě zpět domů, čekání na oběť před domovem apod. Pronásledována oběť by tak mohla být i obětí sexuálně motivované vraždy.“*⁴⁵

Francouzský psycholog De Clérambault popsal *typické fáze vývoje* stalkingu. Jeho model obsahuje tři stádia. *Stadium pýchy*, kdy pronásledovatel vidí svou oběť jako objekt

⁴³ Mobbing free institut. Encyklopedie šikany: Vše o šikaně [online], 2016 [cit. 2017-07-11]. Dostupné z: <http://mobbingfreeinstitut.cz/encyklopedie-sikany/>

⁴⁴ Mobbing free institut. Encyklopedie šikany: Vše o šikaně [online], 2016 [cit. 2017-07-11]. Dostupné z: <http://mobbingfreeinstitut.cz/encyklopedie-sikany/>

⁴⁵ JUDr. Kamil ŠEBESTA, MBA, Mgr. Patrik Komárek. EPRAVO.CZ – Sbírnka zákonů, judikatura, právo: Nový trestný čin v právní úpravě ČR – nebezpečné pronásledování tzv. stalking [online], 2010 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/novy-trestny-cin-v-pravni-uprave-cr-nebezpecne-pronasledovani-tzv-stalking-60643.html>

k *namlouvání a dvoření. Stadium zklamání*, při kterém zjišťuje, že jeho chování je pro jeho oběť nežádoucí a on se tak cítí *zhrzen*. Poslední fází je *stadium hněvu*. V této fázi začíná být stalking pro oběť až životu nebezpečný. Stalker si při ní svou oběť *majetnicky* nárokuje a prosazuje si své přesvědčení až agresivním jednáním vůči oběti. Může jí také *vydírat či vyhrožovat*.⁴⁶

V českém právním zákoníku je ošetřen stalking jako takový teprve od roku 2010, kdy vešel v účinnost zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Do té doby se trestní právo řídilo dle trestního zákona č. 140/1961 Sb. Ten však nezahrnoval stalking jako takový, proto byla, do doby přijetí nového zákona, ochrana proti němu značně komplikovaná. Pronásledování dle něj nebylo protizákonné a k dokázání stalkingu se musel pachatel dopustit skutkové podstaty jiného trestného činu. Mohlo to být například omezování osobní svobody, vydírání či napadení.⁴⁷ V zákoně č. 40/2009 Sb. se o stalkingu hovoří v §354 jako o nebezpečném pronásledování. Pokud pachatel spáchá tento trestný čin *vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami* hrozí mu dokonce *odnětí svobody na šest měsíců až tři roky*.⁴⁸

4 Legislativa – základní opatření proti diskriminaci

4.1 Ústava ČR a Listina základních práv a svobod

Ústavou rozumíme primární a nejvýše postavený zákon ve státě. Je zde zformulován politický systém a další důležitá ustanovení, týkající se státu. Jakýkoliv jiný zákon ve státě musí být v souladu s ní, proto se definuje i jako zákon *nejvyšší právní síly*.⁴⁹

Obsahem Ústavy ČR je preambule a dalších osm hlav. Preambulí se rozumí úvodní článek, ve kterém je uveden účel celého následujícího textu. Zbýlých osm hlav Ústavy ČR řeší problematiku moci výkonné, zákonodárné a soudní, činnost nejvyššího kontrolního úřadu, ČNB a územních samospráv.⁵⁰

V rámci hlavy první je ve třetím článku uvedeno, že součástí ústavního pořádku je Listina základních práv a svobod. Tato listina, jak již název napovídá, obsahuje základní

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, L. (2007) *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, str.117

⁴⁷ Trestní zákon č. 140/1961 Sb., více paragrafů

⁴⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §354

⁴⁹ ŠOLAR, Ondřej. *Sofia – Ústava ČR* [online], 2005 [cit. 2017-09-15]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/sofia/pedagogove/spolvedy/metodickematerialy/Stranky/%C3%9Astava-%C4%8CR.aspx>

⁵⁰ Ústava České republiky – ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb.

práva a svobody všech, a to bez ohledu na rozdílnou rasu, pohlaví, náboženství apod. Ukládá tedy určitý princip rovnosti, který můžeme chápat jako základní stavební kámen v boji proti diskriminaci.⁵¹

4.2 Antidiskriminační zákon

Zákon č. 198/2009 Sb., zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů neboli antidiskriminační zákon vešel v platnost na konci června roku 2009 a právní účinnosti nabyl v září téhož roku. Důvodem přijetí tohoto zákona byla z velké části Evropské unie, které jsme se zavázali ho přijmout již při vstupu do ní. Schválení zákonu však provázely značné komplikace. Jednou z nich bylo například vetování návrhu zákona tehdejšími prezidentem Václavem Klausem, které však bylo přehlasováno poslaneckou sněmovnou.⁵²

Antidiskriminační zákon blíže specifikuje práva na rovné zacházení a zákaz diskriminace v oblasti zaměstnání, podnikání, sociálního zabezpečení a jiných sociálních výhod, přístupu ke zboží a službám apod. Jsou v něm vymezeny určité meze, kdy jde nebo naopak nejde o diskriminaci a poškozeným také zadává právo obrátit se k soudu, při podezření na diskriminační chování.⁵³

4.3 Nový občanský zákoník (NOZ)

Nový občanský zákoník je zákon č. 89/2012 Sb., který vešel v účinnost dne 1. ledna 2014. Svou existencí nahradil zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který byl platný téměř 50 let. NOZ obsahuje 3080 paragrafů, které ustanovují podmínky rodinného a majetkového práva a vysvětluje základní pojmy a zásady této právní úpravy.⁵⁴

Co se týče opatření proti diskriminaci, není jich v NOZ příliš mnoho. Přímo tomuto tématu se věnuje pouze §2769 s názvem *Rovné zacházení*. Tento paragraf je míněn ve vztahu k pojištění, konkrétně v určování výše pojistného plnění pojistitelem, kde je k jeho určení zakázáno použít některé z diskriminačních hledisek. Dalším takovýmto

⁵¹ Listina základních práv a svobod – Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁵² PERKNEROVÁ, Kateřina. Deník.cz: Václav Klaus vetoval antidiskriminační zákon [online], 2008 [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/antidiskriminacni_zakon20080516.html

⁵³ Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, více paragrafů

⁵⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

antidiskriminačním ustanovením je spíše jen odkaz na Listinu základních práv a svobod v §2, kterým se musí řídit všechna následující ustanovení práva soukromého.⁵⁵

4.4 Občanský soudní řád

Zákon č. 99/1963 Sb. vešel v platnost v dubnu roku 1964. Dle základních ustanovení v §3 udává, že „*Občanské soudní řízení je jednou ze záruk spravedlnosti a práva, slouží upevňování a rozvíjení zásad soukromého práva. Každý se může domáhat u soudu ochrany soukromého práva, které bylo ohroženo nebo porušeno.*“⁵⁶ Diskriminaci, konkrétně hodnocení důkazů, se tento zákon věnuje v §133a.

4.5 Zákon o veřejném ochránci práv

Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv je účinný od února roku 2000. Činností veřejného ochránce práv neboli ombudsmana je kontrolovat a dohlížet na konání státní správy a správní úřady. Institutem pro ochranu před diskriminací se stal až v roce 2009, kdy byl schválen antidiskriminační zákon. Zákon o veřejném ochránci práv se s ním tak dostal do souladu. Jeho fungování stojí na třech základních pilířích a to:

- Informovat – vydává doporučení, vyjádření a stanoviska určená pro širokou i odbornou veřejnost.

- Vzdělávat – pořádá tematické semináře, workshopy a tréninky a vzdělává tak v problematice rovného zacházení.

- Pomáhat – bezplatně poskytuje pomoc obětem diskriminace a navrhuje možnosti řešení.⁵⁷

Současnou ombudsmankou je od února 2014 zvolena Mgr. Anna Šabatová, Ph.D. Ombudsmana volí Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR z kandidátů, které navrhuje prezident a Senát na šestileté funkční období.⁵⁸

§21b upřesňuje činnost ombudsmana ve vztahu k diskriminaci takto: „*Ochránce přispívá k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich*

⁵⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, §2 a §2769

⁵⁶ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, §3

⁵⁷ Veřejný ochránce práv – Ombudsman. www.ochrance.cz: Diskriminace [online], [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/diskriminace/>

⁵⁸ Veřejný ochránce práv – Ombudsman. www.ochrance.cz: Veřejný ochránce práv [online], [cit. 2017-11-05] Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/>

*rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor a za tím účelem.*⁵⁹

4.6 Zákoník práce

Zákoník práce je definován zákonem č. 262/2006 Sb. Účinný je od roku 2007 a byl jím nahrazen tehdejší zákoník práce č. 65/1965 Sb. Krom vymezení pracovněprávních vztahů upravuje také rovné zacházení a zákaz diskriminace v §16 a §17, kde mimo jiné odkazuje na antidiskriminační zákon.⁶⁰

4.7 Školský zákoník

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákoník se řídí dle principů uvedených v §2 tohoto zákona. Jednou z těchto zásad je i zákaz diskriminace. Dalšími paragrafy, které se věnují opatření před diskriminací jsou §16–19. Tyto se věnují zdravotně postiženým žákům, kterým připisuje nárok na vzdělání a speciální podmínky potřebné pro jejich studium.⁶¹

⁵⁹ Zákon č. 349/1999 Sb., zákon o Veřejném ochránci práv, §21b

⁶⁰ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, §16 a 17

⁶¹ Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákoník, více paragrafů

5 Vlastní práce

5.1 Dotazníkové šetření

V praktické části této bakalářské práce je použit kvantitativní výzkum pomocí metody dotazníkového šetření. Ten má za cíl zanalyzovat stav povědomí občanů České republiky o diskriminaci a znalostí o její legislativní úpravě. Dotazníkovou metodu výzkumu jsem zvolila právě díky jejímu kvantitativnímu charakteru, a tak možnosti prozkoumat povědomí o daném tématu širokou veřejností. Šetření bylo prováděno skrze internetový portál, který umožňuje vytváření dotazníků a následný sběr dat. Průzkumu se zúčastnilo 159 respondentů z České republiky. Dotazník obsahuje 22 otázek z toho 20 uzavřených a 2 otevřené. První tři otázky slouží k identifikaci respondentů a jejich následné rozdělení dle pohlaví, věku a sociálního zařazení. Zbylé otázky jsou zaměřeny na vlastní průzkum.

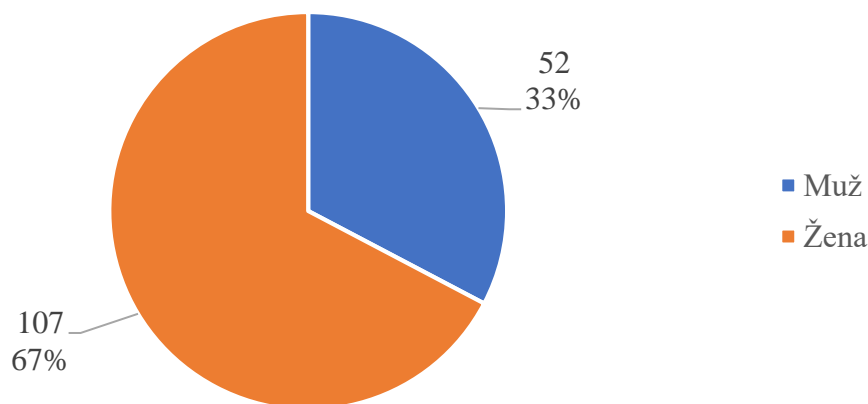
5.1.1 Zkoumaný soubor respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 159 respondentů z toho 107 žen a 52 mužů. Detailní složení dle jednotlivých identifikačních atributů je dále přiblíženo v následujících tabulkách a grafech u otázek č. 1–3.

• Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Účelem této otázky je rozdělit respondenty na muže a na ženy. Z grafu č. 1 je patrné, že dotazníkového šetření se zúčastnilo 67 % žen a pouze 33 % mužů.

Graf 1: Složení respondentů dle pohlaví

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

• **Otázka č. 2: Kolik je Vám let?**

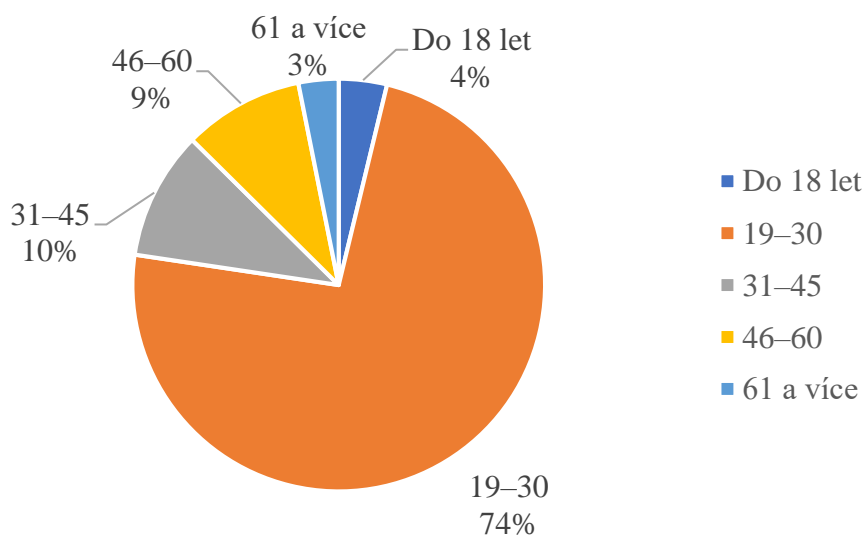
Druhá otázka má za úkol rozdělit respondenty dle věku. Jejich stáří je rozčleněno do pěti intervalů a odpovídat tudíž měly možnost všechny věkové kategorie. Nejvíce dotazovaných je ve věku od 19 do 30 let a to 73,6 %. Nejméně početné jsou věkové skupiny nad 60 let a do 18 let, pouhých 3,1 % a 3,8 %.

Tabulka 2: Složení respondentů z hlediska věku a pohlaví

Věk	Celkem		Z toho ženy		Z toho muži	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Do 18 let	6	3,8	1	0,9	5	9,6
19–30	117	73,6	79	73,8	38	73,1
31–45	16	10,1	11	10,3	5	9,6
46–60	15	9,4	12	11,2	3	5,8
61 a více	5	3,1	4	3,7	1	1,9
Celkem	159	100	107	100	52	100

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování tabulky

Graf 2: Složení respondentů z hlediska věku

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

• Otázka č. 3: Jaké je Vaše zařazení?

Otázka rozřazuje respondenty dle jejich sociálního zařazení na čtyři základní skupiny – student, pracující, nezaměstnaný a důchodce. Odpovídajících je nejvíce v kategoriích student (50,6 %) a pracující (42,4 %). Ve skupině nezaměstnaných a důchodců je nejméně respondentů a to 3,2 % a 3,8 %.

Tabulka 3: Složení respondentů z hlediska sociálního zařazení

Sociální zařazení	Celkem		Z toho ženy		Z toho muži	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Student	80	50,6	57	53,3	23	44,2
Pracující	67	42,4	42	39,3	25	48,1
Nezaměstnaný	5	3,2	4	3,7	2	3,8
Důchodce	6	3,8	4	3,7	2	3,8
Celkem	158	100	107	100	52	100

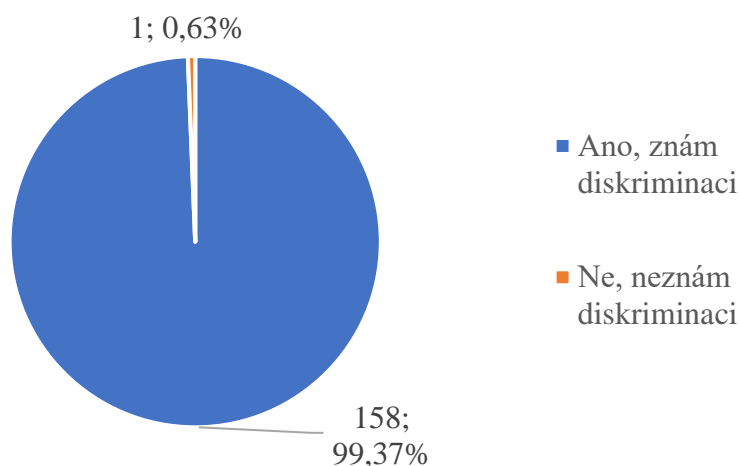
Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování tabulky

5.2 Výsledky dotazníkového šetření

• Otázka č. 4: Znáte pojem diskriminace?

Na otázku měli respondenti možnost odpovědět pouze „Ano“ či „Ne“. Ze všech 159 dotazovaných zvolilo 99,37 % odpověď „Ano“. Pouze jedna pracující žena ve věku 46–60 let odpověděla, že pojem diskriminace nezná. Osoba, která označila odpověď „Ne“, neměla možnost dále v dotazníku pokračovat a dotazování bylo ukončeno. Na základě těchto dat můžeme říci, že samotný pojem diskriminace je velice rozšířený v povědomí široké veřejnosti.

Graf 3: Souhrn odpovědí na otázku „Znáte pojem diskriminace“?

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

• **Otázka č. 5: V krátkosti napište, co Vás jako první napadne, když slyšíte pojem diskriminace.**

Na otevřenou otázku č. 5 odpovídali respondenti krátkým textem, kde měli vyjádřit své prvotní asociace k pojmu diskriminace. Odezvy na tuto otázku byly velice různorodé. Pro větší přehlednost jsou reakce spolu s jejich četnostmi shrnuty do tabulky č. 4., ve které jsou jednotlivé odpovědi modifikovány do několika skupin.

Tabulka 4: Rozdělení odpovědí respondentů na otázku č. 5 a jejich četností

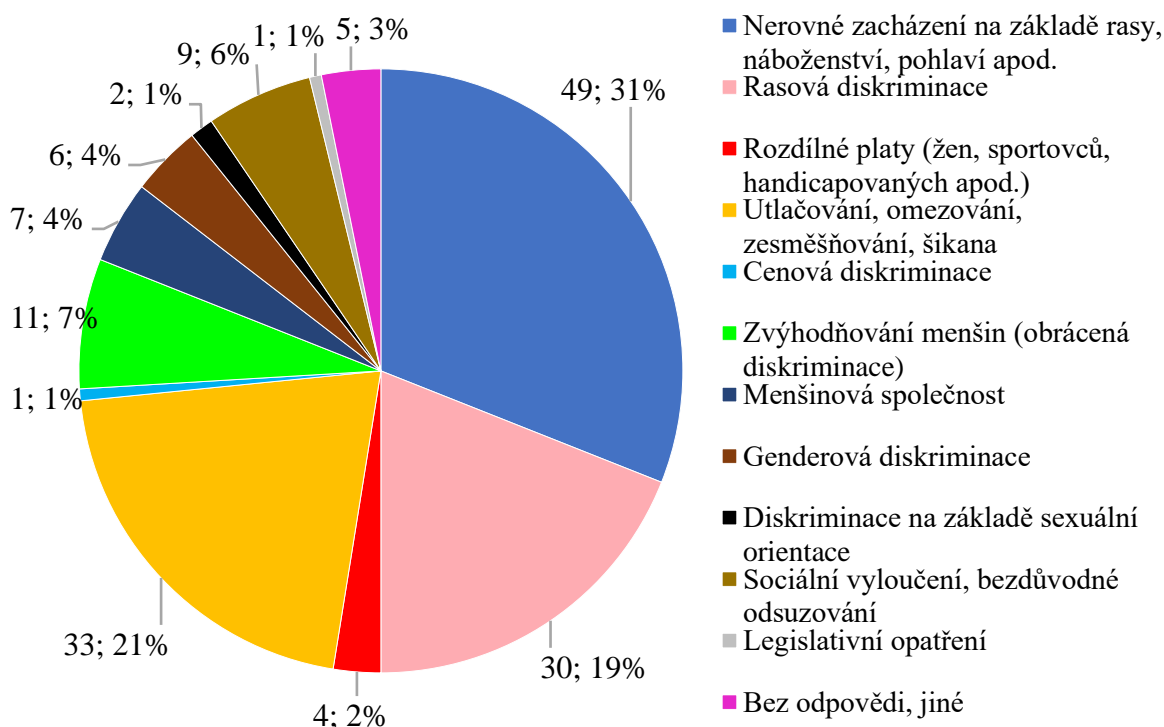
Odpověď	Počet	Odpověď	Počet
Nerovné zacházení na základě rasy, náboženství, pohlaví apod.	49	Menšinová společnost	7
Rasová diskriminace	30	Genderová diskriminace	6
Rozdílné platy (žen, sportovců, handicapovaných apod.)	4	Diskriminace na základě sexuální orientace	2
Utlačování, omezování, zesměšňování, šikana	33	Sociální vyloučení, bezdůvodné odsuzování	9
Cenová diskriminace	1	Legislativní opatření	1
Zvýhodňování menšin (obrácená diskriminace)	11	Bez odpovědi, jiné	5

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování tabulky

Tato otázka byla v dotazníku umístěna ze dvou důvodů. Pro jistou kontrolu, zdali respondent skutečně ví, co pojem diskriminace znamená a kvůli zjištění, jaké asociace u dotazovaných diskriminace vyvolá. Téměř naprostá většina odpovědí souvisela s diskriminací, nebo přímo diskriminaci definovala. Tudiž první záměr otázky, ověření znalosti samotného pojmu potvrdil, že jsou s ním respondenti skutečně seznámeni. Druhý účel dotazu měl prozkoumat vyvolané pocity dotazovaných ze samotného pojmu. Z obdržených odpovědí je zřejmé, že nejvíce respondentů si pod samotným pojmem vybaví definici, která je známá z médií či zákonů upravujících problematiku diskriminace. Na druhém místě se v pomyslném žebříčku umístila spojení se slovy „utlačování“, „omezování“, „zesměšňování“ či „šikana“. To znamená, že respondenti mají pojem

diskriminace ve vztahu k určitým negativním pocitům a činům. Odpovědi s takovýmto podtextem se pod otázkou nashromáždilo celkem 33. Třetí příčka je již o něco zajímavější. Celkem 30 dotazovaných vnímá souvislost s rasovou diskriminací, což můžeme vnímat jako důkaz toho, že tento typ diskriminace je v České republice velice rozšířený. Pouze jeden z dotazovaných si spojil slovo diskriminace s její legislativní úpravou, a to ne zrovna v pozitivní souvislosti. Odpověď zněla konkrétně „Problém, který je ještě hodně nedostatečně řešen, vzhledem k děravým zákonům.“ Tuto odpověď uvedl zaměstnaný muž ve věku 31–45 let. Z toho vyplývá, že problematika nedostatečné antidiskriminační legislativy není příliš velkým problémem v očích široké veřejnosti. Graf č. 4 vykresluje procentuální podíl jednotlivých odpovědí na celku.

Graf 4: Modifikované odpovědi na otázku č. 5 a jejich procentuální podíly na celku

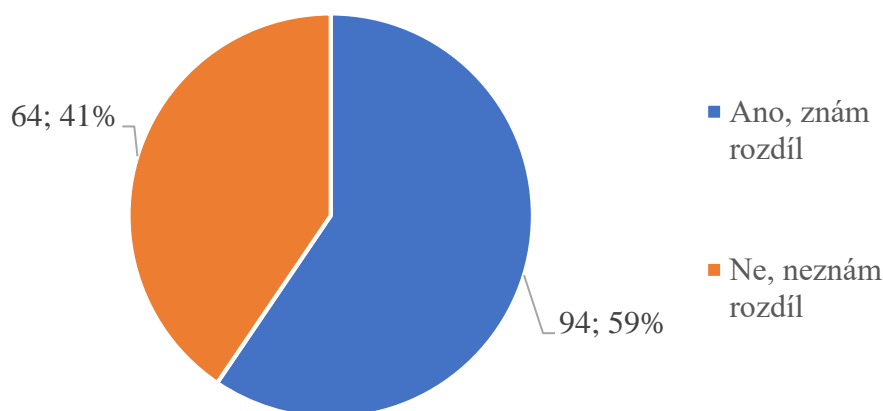
Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

• Otázka č. 6: Znáte rozdíl mezi přímou a nepřímou formou diskriminace?

Otázka má za úkol prozkoumat, zda dotazovaní mají povědomí o dělení diskriminace na přímou a nepřímou formu. Respondenti měli možnost volit pouze mezi možnostmi „Ano“ a „Ne“. Znalosti respondentů zjištěných v této otázce jsou poměrně vyrovnané. Kladně odpovědělo 59 % dotázaných a záporně zbylých 41 %. Značí to fakt, že většina odpovídajících zná jedno ze základních členění diskriminace a má tak povědomí o problematice. Nejvíce pak označovaly odpověď „Ano“ pracující a studující ženy ve věku

19–31 let. Pro ty, kteří odpověděli kladně je položena následující otázka č. 7. Ta má za úkol ověřit, zda jsou respondenti správně informováni a v problematice se orientují.

Graf 5: Znalost rozdílu mezi přímou a nepřímou formou diskriminace

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

• Otázka č. 7: Majitel restauračního zařízení zakáže zákazníkům vstup do podniku se psy. Jedná se o přímou nebo nepřímou diskriminaci?

Záměrem této otázky bylo ověřit, jestli ti, kteří odpověděli na otázku č. 6 kladně skutečně ví, co pojmy přímá a nepřímá diskriminace znamenají. Správnou odpovědí je v tomto případě „přímá diskriminace“. Tu zvolila většina respondentů, a to téměř 65 %. Více než třetina respondentů, která v předchozí otázce č. 6 uvedla, že znají rozdíl mezi přímou a nepřímou diskriminací, označila nesprávnou odpověď. Tu označilo 22 žen a 11 mužů. Na základě tohoto zjištění můžeme zkonstatovat, že třetina respondentů si myslí, že problematiku zná, avšak jejich informovanost je mylná.

Tabulka 5: Souhrn odpovědí na kontrolní otázku č. 7

Pohlaví	Nepřímou diskriminaci ✓		Přímou diskriminaci X	
	Počet	%	Počet	%
Ženy	42	44,68	22	22,40
Muži	19	20,21	11	11,70
Celkem	61	64,89	33	35,11

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování tabulky

Otázka č. 8: Označte, jaké druhy diskriminace znáte.

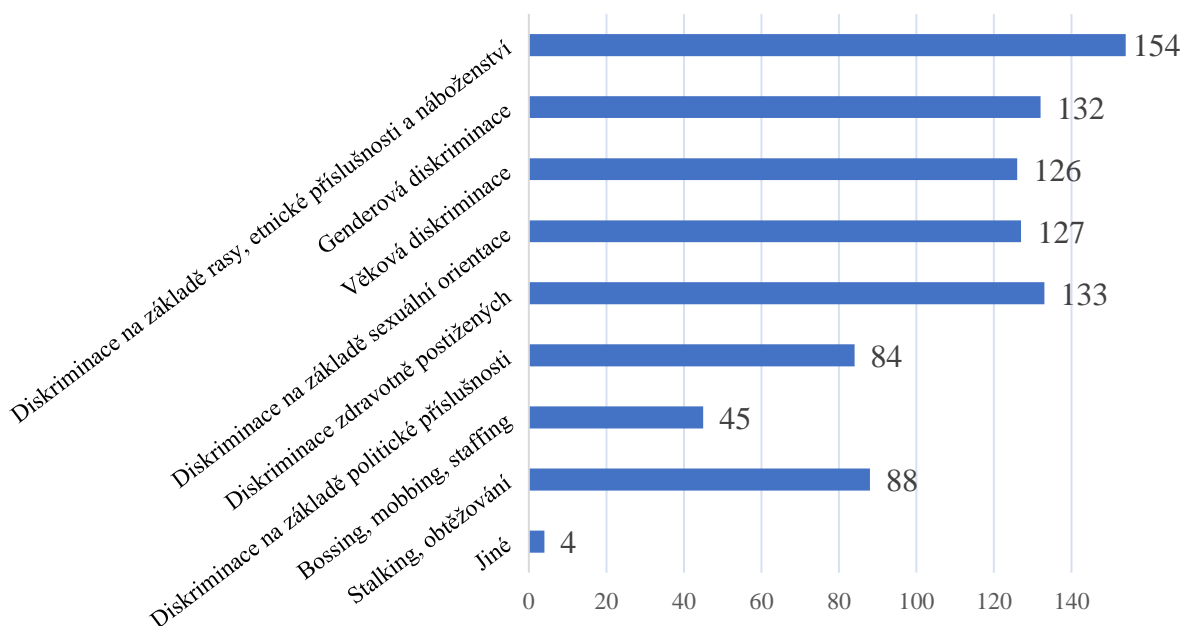
Při odpovídání na otázku měli respondenti na výběr z několika odpovědí. Na závěr měli možnost vypsát druh diskriminace, kterou ve výčtu možností nenalezli. Pro přehlednost je vytvořena tabulka č. 6 a graf č.6.

Tabulka 6: Znalost jednotlivých druhů diskriminace a jejich podíl na celkovém počtu odpovědí (158)

Diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství	154	97,5 %
Genderová diskriminace	132	83,5 %
Věková diskriminace	126	79,7 %
Diskriminace na základě sexuální orientace	127	80,4 %
Diskriminace zdravotně postižených	133	84,2 %
Diskriminace na základě politické příslušnosti	84	53,2 %
Bossing, mobbing, staffing	45	28,5 %
Stalking, obtěžování	88	55,7 %
Jiné	4	2,5 %

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování tabulky

Graf 6: Znalost jednotlivých druhů diskriminace a jejich podíl na celkovém počtu odpovědí (158)

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

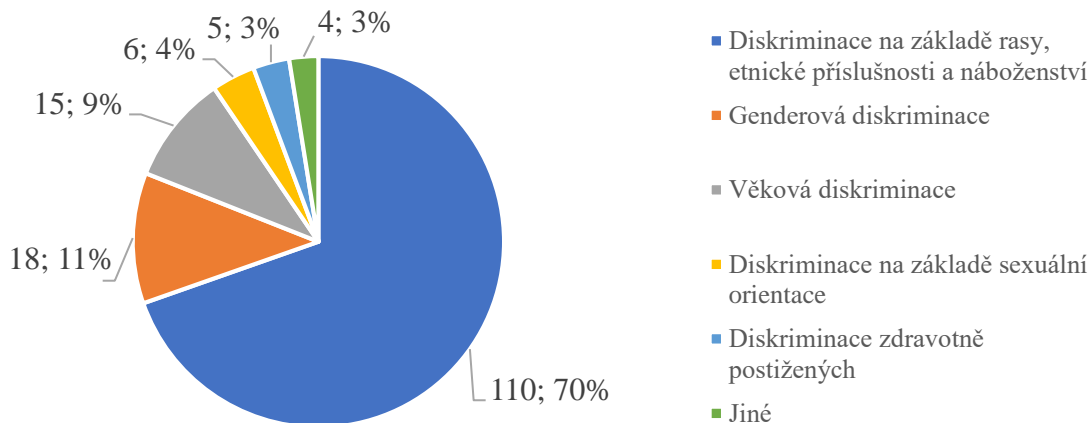
Téměř všichni dotázaní (97,5 %) uvedli, že znají diskriminaci na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství. Druhá nejčtenější je odpověď „Diskriminace zdravotně postižených“ a „Genderová diskriminace“. Tuto odpověď zvolilo 84,2 % a 83,5 % respondentů. Nejméně známý se projevil bossing, mobbing a staffing. Tuto možnost vybralo pouze 28,5 % respondentů. Možnost vyjádřit se v otevřené odpovědi pod názvem

„Jiné“ využili pouze 4 dotázaní. Zde respondenti zmínili obrácenou diskriminaci, pozitivní diskriminaci, cenovou diskriminaci a diskriminaci kuřáků.

Otázka č. 9: Jaký druh diskriminace považujete za nejčastější?

Na tento dotaz měli respondenti vybrat ze 6 možných odpovědí. Přehlednější souhrn poskytuje graf č. 7. Z něj je patrné, že nejvíce volili dotazovaní odpověď „Diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství“. Tu považuje za nejproblematictější 70 % z celkového počtu 158 respondentů. Nejvíce označovaly tuto možnost ženy, bylo jich téměř 70 % z celkového počtu 107. Na druhém místě je s velkým odstupem genderová diskriminace. Tu volilo pouze 9 žen a 9 mužů. V rámci možnosti „Jiné“ se vyjádřili jen 4 respondenti, z nichž jediná odpověď týkající se tématu byla „pozitivní diskriminace“. Zbylé tři responze se přímo netýkaly problematiky diskriminace.

Graf 7: Jaký druh diskriminace považují respondenti za nejčastější?

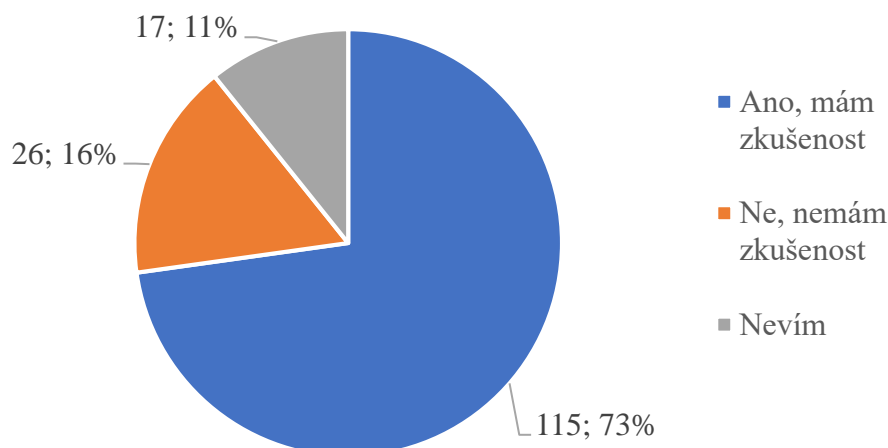

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 10: Setkali jste se někdy s diskriminací ve Vašem okolí?

Cílem této otázky je zjistit, kolik respondentů se již někdy setkalo s diskriminací buď ve svém okolí, nebo na vlastní kůži. Zkušenost s ní měly téměř tři čtvrtiny dotázaných. Nejčastěji označovaly „Ano“ osoby ve věku 31–45 let z nichž takto odpovědělo více jak 81 %. Více než 26 % dotázaných uvedlo, že s diskriminací nemá žádnou zkušenost. Zbylých 11 % zvolilo neutrální odpověď „Nevím“. Z těchto dat vyplývá, že diskriminace je velice rozšířený problém, se kterým se setkal téměř každý.

Graf 8: Zkušenost respondentů s diskriminačním chováním – souhrn odpovědí na otázku č. 10

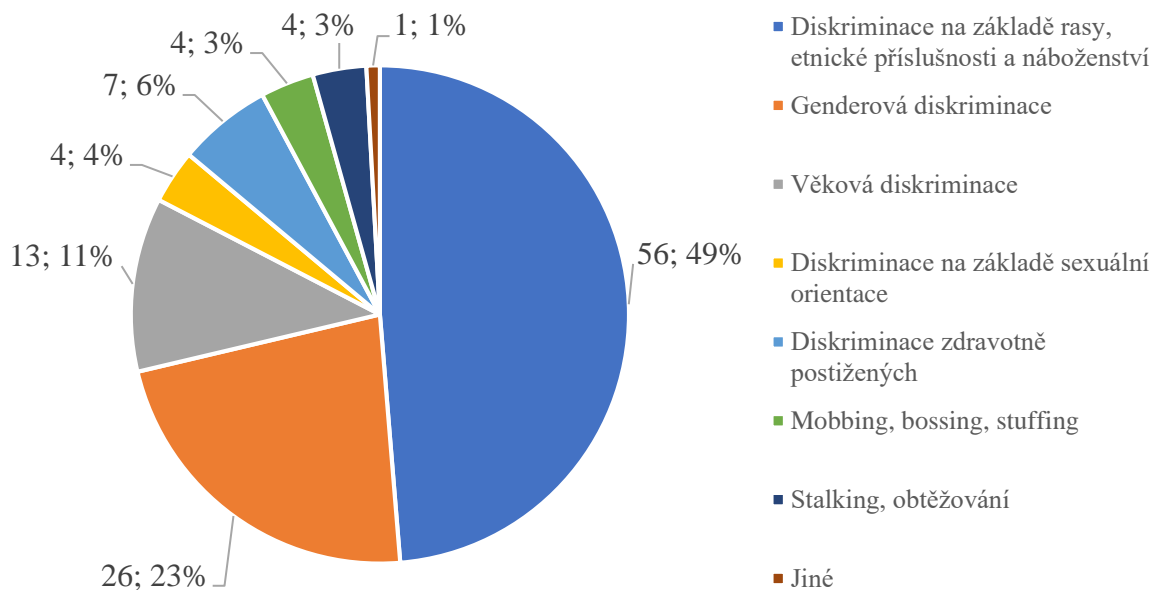

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 11: S jakým druhem diskriminace jste se ve Vašem okolí setkali?

Na tuto otázku bylo umožněno odpovědět pouze těm, kteří se s diskriminací setkali ve svém okolí, nebo s ní mají vlastní zkušenost. Dotazovaných bylo v tomto případě 115 z toho 35 mužů a 80 žen. Více jak polovina respondentů má zkušenost s rasovou, etnickou či náboženskou diskriminací. Můžeme konstatovat, že častý výskyt tohoto typu diskriminace souvisí s vysokým počtem sociálně vyloučených Romů na území ČR. Počty sociálně vyloučených Romů v jednotlivých krajích přibližuje tabulka č. 1. V grafu č. 9 je znázorněno, jaké odpovědi respondenti v této otázce volili.

Graf 9: Vlastní zkušenost respondentů s diskriminací – odpovědi na otázku č. 11

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 12: Myslíte si, že v ČR existují zákony, které se problematikou diskriminace zabývají?

Otázka zkoumá znalost respondentů o samotné existenci antidiskriminační legislativní úpravy. Ti se měli možnost rozhodnout mezi třemi volbami. Buď zákony, které obsahují opatření proti diskriminaci dotazovaní znali, neznali nebo zastávají neutrální postoj k otázce. Souhrn odpovědí je zanesen do tabulky č.7.

Tabulka 7: Znalost respondentů o samotné existenci antidiskriminační legislativní úpravy

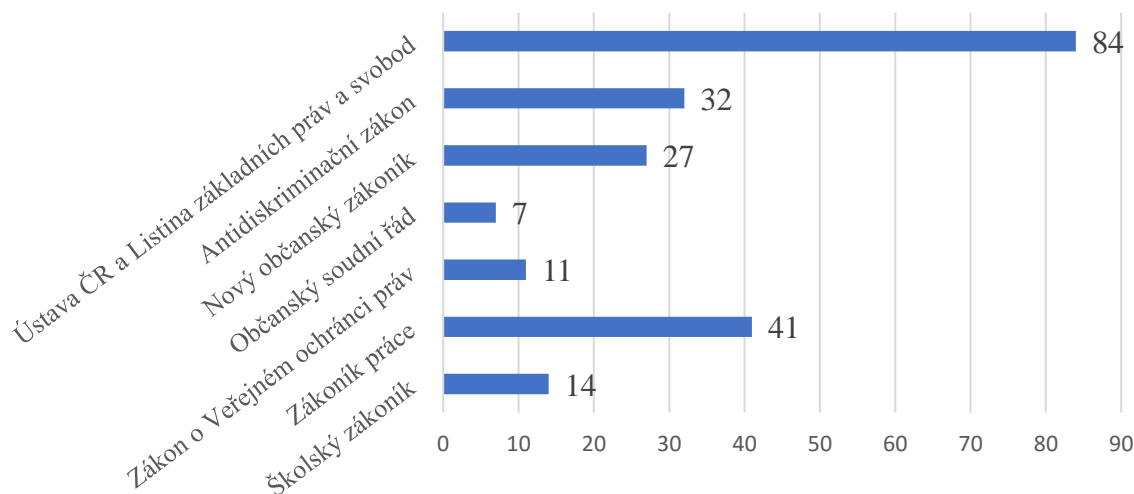
Pohlaví	Znalost		Neznalost		Neutrální postoj	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Žena	72	45,6 %	9	5,7 %	25	15,8 %
Muž	27	17,1 %	9	5,7 %	16	10,1 %
Celkem	99	62,7 %	18	11,4 %	41	25,9 %

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování tabulky

Otázka č. 13: Které z těchto zákonů VÍTE, že obsahují opatření proti diskriminaci?

Respondenti, kteří v předchozí otázce potvrdili znalost existence legislativní úpravy pokračovali v odpovídání k této. Ta zjišťuje, jaké konkrétní zákony, které obsahují nějaké antidiskriminační opatření dotazovaní znají a zároveň ví o obsahu takového opatření. Možnost měli vybírat z více odpovědí. Dotázaných je celkem 99. Téměř 85 % z nich označilo znalost antidiskriminačních opatření v Ústavě a Listině základních práv a svobod. S velkým odstupem se další umístil zákoník práce a antidiskriminační zákon. Nejméně označovali respondenti znalost občanského soudního řádu, pouhých 7 %. Z tohoto průzkumu plyne závěr, že povědomí o antidiskriminační legislativní úpravě není valné.

Graf 10: Orientace respondentů v zákonech obsahujících antidiskriminační – odpovědi na otázku č. 13

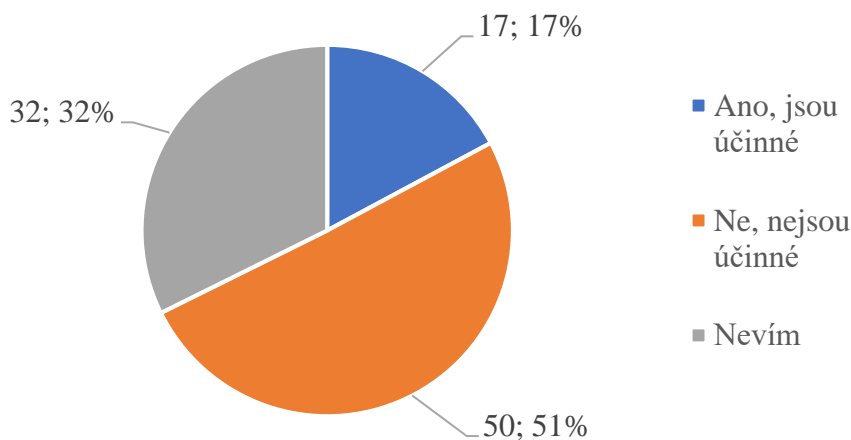

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 14: Myslíte si, že tyto zákony jsou dostatečně účinné v boji proti diskriminaci?

Na tuto otázku odpovídali stejní respondenti, jako u té předchozí. Z výsledků, které prezentuje graf č. 11 je zřejmé, že mínění veřejnosti v otázce účinnosti antidiskriminační legislativy není příliš velké. Negativní názor vyjádřilo více než 50 % dotázaných. Neutrální postoj k otázce zvolilo 32 osob. Zbylých 17 respondentů je s účinností legislativy spokojeno.

Graf 11: Názor respondentů na účinnost antidiskriminačních opatření v zákonech

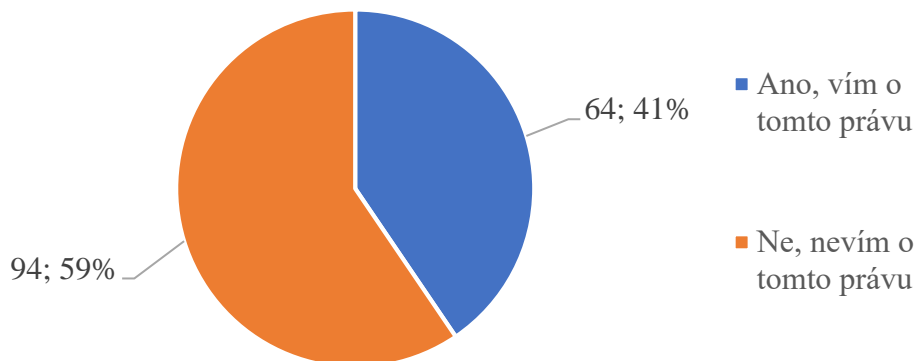

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 15: Víte, že v případě podezření na diskriminační chování, může občan ČR podat přímou žalobu k soudu?

Cílem této otázky je zjistit, jestli lidé znají své právo podat přímou žalobu k soudu v případě, že pojmou podezření na diskriminační chování. 59 % respondentů uvedlo, že o této možnosti neví. Zbývajících 41 % své právo zná.

Graf 12: Znalost respondentů o možnosti podání přímé žaloby k soudu v případě diskriminačního jednání

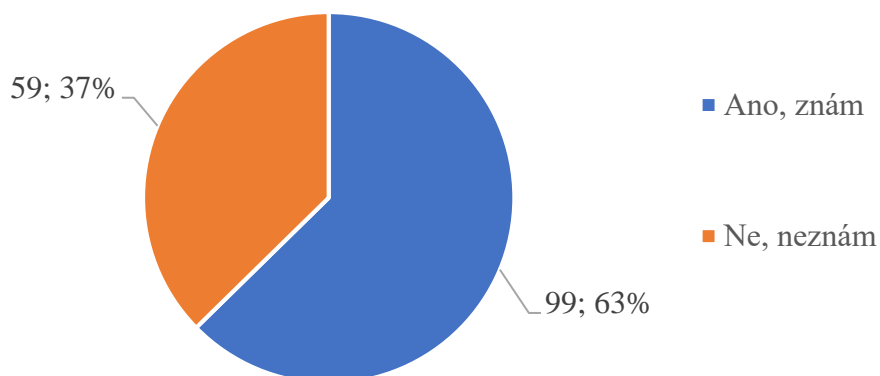

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 16: Slyšeli jste někdy o Veřejném ochránci práv – ombudsmanovi?

Úkolem otázky č. 16 je zjistit, jaké je povědomí o Veřejném ochránci práv neboli ombudsmanovi. Zjištěná data prezentuje graf č. 13. Z grafického znázornění je patrné, že téměř dvě třetiny (63 %) již o ombudsmanovi slyšela. Více jak třetina respondentů o tématu nemá povědomí.

Graf 13: Povědomí respondentů o existenci Veřejného ochránce práv – ombudsmana

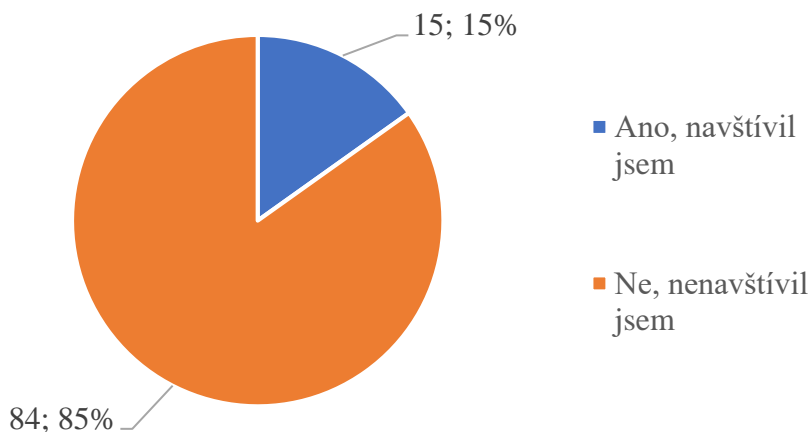

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 17: Navštívili jste někdy internetové stránky Veřejného ochránce práv – ombudsmana?

Ti, kteří v předchozí otázce potvrdili znalost samotného ombudsmana byli dotázáni, zda navštívili jeho internetové stránky. Z 99 respondentů navštívilo tyto webové stránky pouhých 15 z nich. To značí, že zájem dotázaných o téma není valné. Dalším možným závěrem je, že samotný úřad ombudsmana dostatečně své činnosti nepropaguje.

Graf 14: Návštěvnost respondentů internetových stránek ombudsmana

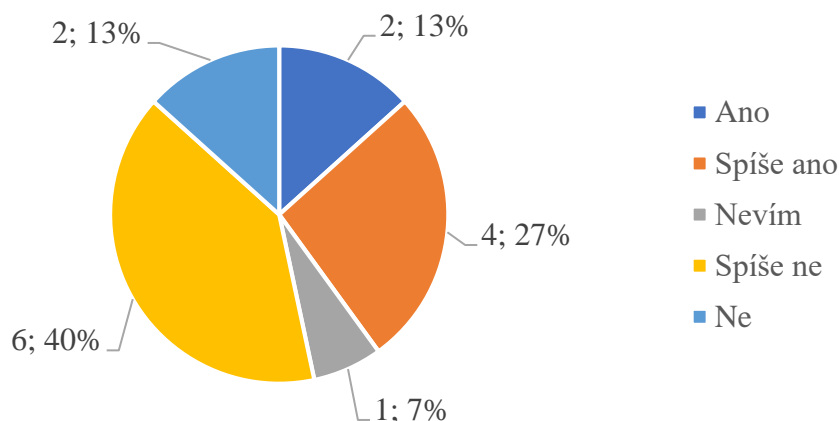

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 18: Poskytly Vám internetové stránky Veřejného ochránce práv užitečné informace?

Dotaz byl položen respondentům, kteří mají zkušenost s internetovými stránkami ombudsmana. Více než polovina respondentů uvedla, že informace, které se jim dostaly z portálu ombudsmana nebyly užitečné. Naprosto spokojeno bylo pouze 13 % a spíše spokojeno 27 % dotázaných. Jeden odpovídající uvedl neutrální názor na kvalitu získaných informací.

Graf 15: Názor respondentů na poskytnuté informace portálem ombudsmana – odpovědi na otázku č. 18

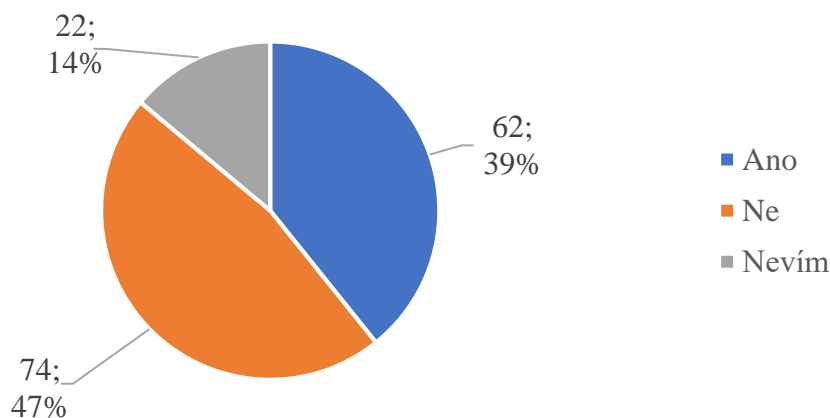

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 19: Myslíte si, že v některých případech je diskriminace správná?

V této otázce je zkoumán názor respondentů na správnost diskriminace. Graf č. 16 poskytuje souhrn odpovědí. Je z něj možné zjistit, že 39 % dotázaných považuje diskriminaci v některých případech za správnou. Necelá polovina (47 %) uvedla, že nepovažuje diskriminaci za správnou. Zbýlých 14 % odpovídajících zvolilo neutrální postoj k odpovědi „Nevím“.

Graf 16: Postoj respondentů ke správnosti diskriminace

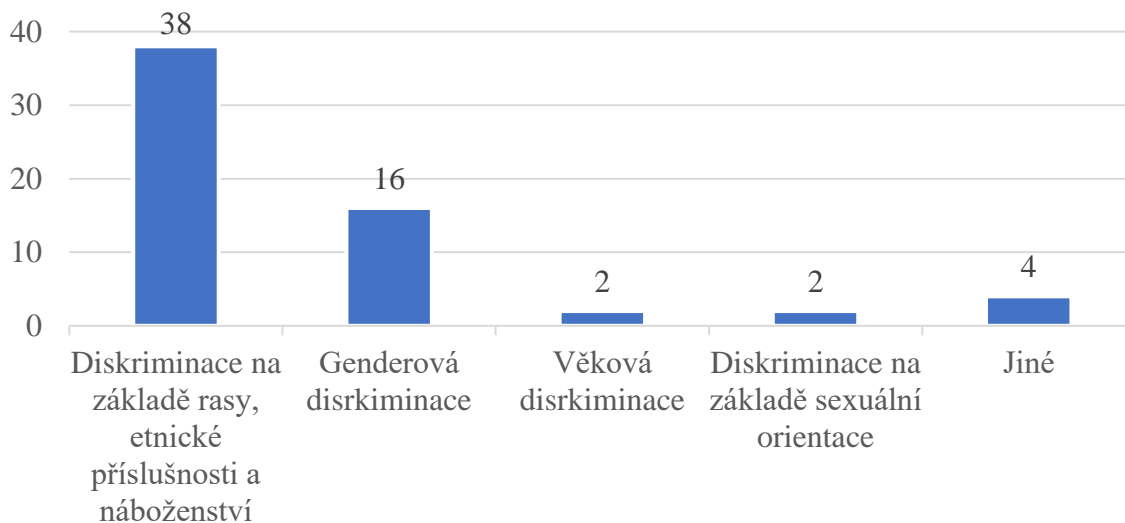

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 20: Napište, v jakých případech je podle Vás diskriminace správná

Ti, kteří v předchozím dotazu uvedli, že považují diskriminaci za správnou, odpovídali na tuto otevřenou otázku. Responze jsou rozvrženy do pěti kategorií. Necelá třetina dotázaných uvedla, že za správnou považuje diskriminaci na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství. Tento zjištěný fakt může souviset s problematikou sociálně vyloučených Romů anebo se současnou migrační krizí. Genderovou diskriminaci považuje za korektní čtvrtina dotázaných. Kategorie jiné obsahovala různé připomínky a podněty, které s diskriminací přímo nesouvisí. Pouhá 3 % respondentů uvedla, že za správnou považují diskriminaci věkovou a diskriminaci na základě sexuální orientace.

Graf 17: Situace, kdy je dle respondentů diskriminace správná

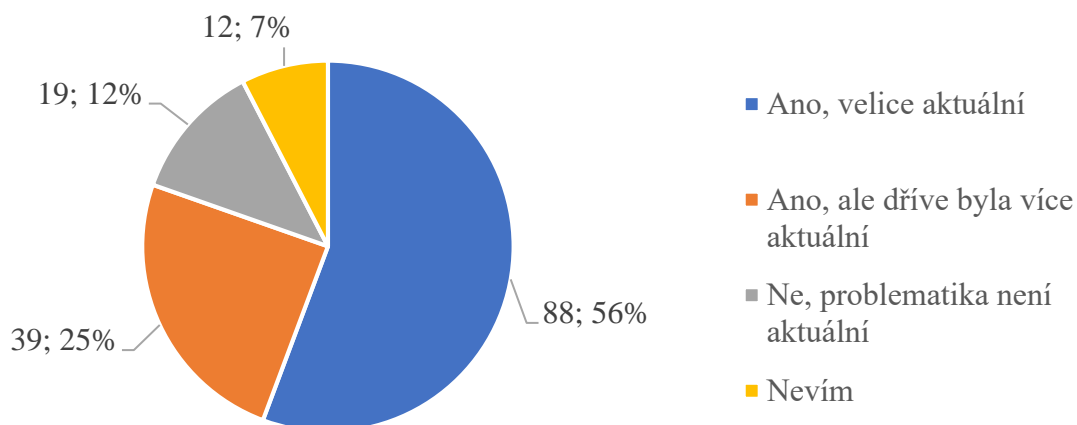

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 21: Myslíte, že je diskriminace aktuálním problémem?

Otázka je zaměřena na názor respondentů ohledně aktuálnosti problému diskriminace. Více než polovina dotázaných považuje problematiku za velice aktuální. Čtvrtina z celkového počtu účastníků dotazníkového šetření uvedla, že téma diskriminace je sice aktuální, nýbrž v minulosti byla větším problémem. 12 % všech respondentů označila odpověď „Ne“, tudíž problematiku diskriminace nepovažují za přítomný problém. Neutrální postoj pak vyjádřilo 7 % dotázaných. Graf č. 18 znázorňuje podíly jednotlivých responzí k otázce na jejich celkovém počtu.

Graf 18: Mínění respondentů o aktuálnosti diskriminace

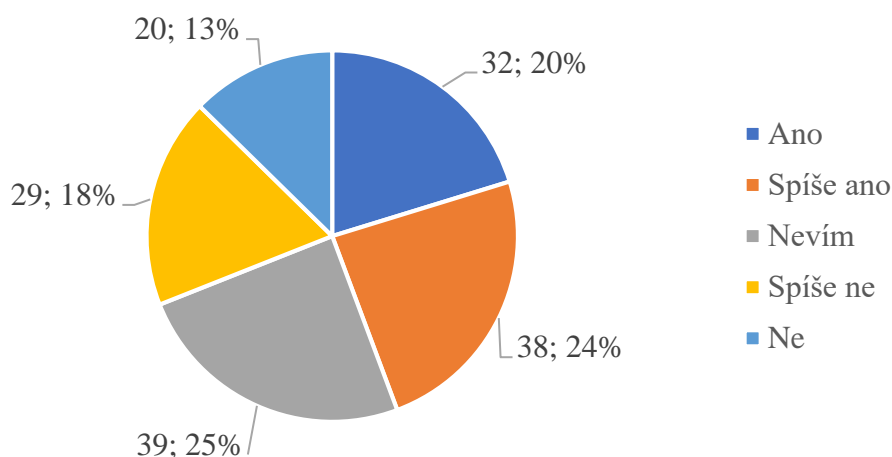

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

Otázka č. 22: Ocenili byste v médiích (televize, noviny apod.) více informací o diskriminaci?

Posledním bodem dotazníkového šetření je otázka, zdali by respondenti ocenili o diskriminaci více informací v médiích jako jsou televize, tisk a podobně. Ke kladné odpovědi se přiklonilo 44 % dotázaných. Neutrální postoj k otázce vyslovila čtvrtina odpovídajících. Zbylá téměř třetina respondentů uvedla, že o více informací v médiích nestojí a o problematiku tudíž nejeví zájem.

Graf 19: Odpovědi na otázku, zda by respondenti ocenili více informací v médiích o diskriminaci

Zdroj: Dotazníkové šetření, výsledky vlastního dotazníkového šetření, vlastní zpracování grafu

5.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 159 občanů České republiky všech věkových kategorií. Největší zastoupení respondentů bylo mezi ženami a osobami ve věku 19–30 let. Z hlediska sociálního zastoupení byli dotazovaní nejčastěji studenti nebo pracující.

Z průzkumu dat, která byla získána z dotazníkového šetření je patrné, že téměř každý občan České republiky zná samotný pojem diskriminace. Při rozsáhlejší analýze je zjištěno, že znalosti o základním členění problematiky má více než polovina respondentů, avšak mnozí z nich se v ní nedokáží správně orientovat. Z šetření také vyplývá, že problematika diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství je v České republice nejrozšířenějším problémem. Co se týče názoru na správnost diskriminačního chování, největší podíl respondentů, kteří považují diskriminaci za správnou uvedla, že korektní je diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství.

Druhým záměrem dotazníkového šetření bylo zjistit, jak velké je povědomí o právních úpravách obsahujících určité antidiskriminační opatření. Z průzkumu dat vyplývá, že povědomí o těchto zákonech není valné. Nejrozšířenější takovouto úpravou je Ústava ČR a Listina základních práv a svobod.

Z odpovědí respondentů je patrné, že znalosti a samotný zájem o problematiku je příliš nízký. Možným doporučením pro zvýšení zájmu a informovanosti široké veřejnosti o problematice diskriminace je větší propagace tématu v médiích jako jsou tisk, televize apod. To by mohl zařadit do své činnosti úřad Veřejného ochránce práv spolu s organizací veřejných seminářů o dané problematice.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou diskriminace v její právní úpravě a praxi v České republice. K sepsání teoretické části práce bylo třeba nastudovat obsah právních úprav obsahujících antidiskriminační opatření a jinou literaturu, která se týká daného tématu. Informace, které jsem zpracovala v teoretické části bakalářské práce, mi pomohly získat potřebné povědomí o tématu. Z těchto znalostí dále vychází praktický průzkum ve vlastní části práce. Ten je realizován kvantitativním výzkumem pomocí metody dotazníkového šetření. To bylo zaměřeno na znalost, povědomí a názor občanů České republiky o diskriminaci a její právní úpravě.

Z vyplněných dotazníků vyplývá závěr, že povědomí o samotném pojmu diskriminace je velké, avšak znalosti o právních úpravách obsahujících opatření proti diskriminaci už tak valné nejsou. Velká část respondentů se také domnívá, že zákony jsou nedostatečně účinné v boji proti diskriminaci. Co se týče znalostí o jednotlivých formách diskriminace, vede v České republice s určitostí diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství. Otázka správnosti diskriminace je podle většiny respondentů považována za nekorektní. Za někdy oprávněnou je však dle mnohých považována diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti, náboženství a genderová diskriminace.

Z dotazníkového šetření navíc vyplynul závěr, že o problematiku diskriminace není příliš velký zájem, přestože si velká část respondentů myslí, že diskriminace je aktuálním problémem. Účinným řešením pro zvýšení zájmu o problematiku diskriminace by mohla být větší medializace v tisku, televizi apod. a tak popularizace daného tématu. Svou činnost by měl propagovat více úřad Veřejného ochránce práv prostřednictvím svých internetových stránek, veřejných seminářů apod.

Problematika diskriminace je velice aktuální a informovanost občanů České republiky o ní není velká. Myslím, že v rámci pokroku moderní doby by se měly znalosti občanů České republiky značně rozšířit. Míním tím například stále se zvyšující emancipaci žen a současný příliv etnických a náboženských menšin, které k nám přicházejí v rámci migrační krize. Myslím, že nesnášenlivost a odpor vůči těmto etnickým menšinám, který je zakotven v mnoha občanech České republiky je způsoben právě nízkým povědomím o diskriminaci. Pakliže lidé začnou na diskriminaci nahlížet opravdu jako na nekorektní v jakémkoliv případě, zlepší se tak celkové blaho občanů České republiky.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literární zdroje

- BOBEK, M, BOUČKOVÁ, P a KÜHN, Z. 2007. *Rovnost a diskriminace*. Praha : C. H. Beck, 2007. stránky 230-231. ISBN 978-80-7179-584-1.
- ČÍRTKOVÁ, L. 2007. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha : Grada, 2007. str. 117. ISBN 978-80-247-2014-2.
- MARHOVÁ, Gabriela, VENGLÁŘOVÁ, Martina a kol. 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha : Grada, 2008. stránky 73-79. ISBN 978-80-247-6644-7.
- MAŘÍKOVÁ Hana, Miloslav PETRUSEK, Alena VODÁKOVÁ. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. str. 213. ISBN 80-7184-164-1.
- RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, L. 2003. *Speciální pedagogika*. Olomouc : ÚP, 2003. str. 204. ISBN 80-244-0646-2.
- TOŠNEROVÁ, Tamara. 2002. *Ageismus průvodce a mýty o stáří*. Praha : Ambulance pro poruchy paměti, 2002. stránky 5-6. ISBN 80-238-9506-0.
- VALENTA, Milan a Oldřich MÜLLER. 2004. *Psychopedie: teoretické základy a metodika*. Praha : Parta, 2004. str. 19. ISBN 80-7320-063-5.
- VIDOVIČOVÁ L., RABUŠIC L. 2005. *Věková diskriminace - ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh*. Praha, Brno : VÚPSV, 2005. str. 6. ISBN 80-239-4645-5.
- WINTR, Jan a ANTOŠ, Marek. 2014. *Rovnost a zákaz diskriminace v právní teorii a praxi*. Praha : Univerzita Karlova, 2014. stránky 137, 168. ISBN 978-80-87975-04-6.

7.2 Internetové zdroje

- ANTOŠOVÁ, Šárka. 2015. Amnesty International. *10 otázek a odpovědí - migrační krize*. [Online] 2015. [Citace: 29. Říjen 2017.] Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-myty-a-fakta>.
- ASKLÖF, Cecilia, a další. 2003. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů*. [Online] 2003. [Citace: 10. Říjen 2017.] Dostupné z: https://www.esfcr.cz/documents/21802/783885/007_Pro%C4%8D_a_jak_vypracovat_pl%C3%A1n_rovnosti_%C5%BEen_a_mu%C5%BE%C5%AF/18f3ef0e-4ff3-4daf-bdfd-3a7a9d03b007.
- BEŇOVÁ K., S. Goga a kol. 2007. Úřad Vlády ČR. [Online] 2007. [Citace: 10. Srpen 2017.] Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualnimensiny/ANALYZA_final.pdf.
- Mobbing free institut. 2016. *Encyklopedie šikany*. [Online] 2016. [Citace: 11. Červenec 2017.] <http://mobbingfreeinstitut.cz/encyklopedie-sikany/>.
- PECINA, Tomáš. 2005. Iuridictum - encyklopedie o právu. [Online] 2005. [Citace: 20. Květen 2017.] Dostupné z: <https://iuridictum.pecina.cz/w/Diskriminace>.
- PECHOVÁ, Olga. 2006. Translidé. *Diskriminace sexuálních minorit v ČR*. [Online] 2006. [Citace: 13. Srpen 2017.] Dostupné z: <http://www.translide.cz/diskriminace-cr>.
- PERKNEROVÁ, Kateřina. 2008. Deník.cz. *Václav Klaus vetoval antidiskriminační zákon*. [Online] 2008. [Citace: 12. Září 2017.] Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/antidiskriminacni_zakon20080516.html.
- ŠEBESTA Kamil, MBA, Mgr. KOMÁREK Patrik. 2010. EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo. *Nový trestný čin v právní úpravě ČR - nebezpečné pronásledování tzv. stalking*. [Online] 2010. [Citace: 17. Září 2017.] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/novy-trestny-cin-v-pravni-uprave-cr-nebezpecne-pronasledovani-tzv-stalking-60643.html>.
- ŠOLAR, Ondřej. 2005. Sofia - Ústava ČR. [Online] 2005. [Citace: 15. Září 2017.] Dostupné z: <https://www.zkola.cz/sofia/pedagogove/spolvedy/metodickematerialy/Stranky/%C3%9Astava-%C4%8CR.aspx>.
- TRUEMAN, C. N. 2016. The History Learning Site. *Civil Rights Act*. [Online] 2016. [Citace: 1. Červenec 2017.] Dostupné z: <http://www.historylearningsite.co.uk/the-civil-rights-movement-in-america-1945-to-1968/1964-civil-rights-act/>.
- UHLOVÁ, Saša. 2014. Romea. *Romská strategie je dobrý dokument, ale podpora romské inteligence by měla být ještě větší*. [Online] 2014. [Citace: 21. Květen 2017.] Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/sasa-uhlova-romska-strategie-je-dobry-dokument-ale-podpora-romske-inteligence-by-mel-byt-jeste-vetsi>.
- Úřad Vlády ČR. 2016. www.vlada.cz. [Online] 2016. [Citace: 15. Květen 2017.] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2015-146576/>.

Veřejný ochránce práv - Ombudsman. *www.ochrance.cz*. [Online] [Citace: 15. Květen 2017.] Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace/>.

Veřejný ochránce práv - Ombudsman. *www.ochrance.cz*. [Online] [Citace: 5. Listopad 2017.] Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/>.

Veřejný ochránce práv - Ombudsman. *www.ochrance.cz*. [Online] [Citace: 12. Zář 2017.] Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/diskriminace/>.

Veřejný ochránce práv - Ombudsman. *www.ochrance.cz*. [Online] [Citace: 11. Červenec 2017.] Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace/>.

7.3 Právní předpisy

- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 586/1992 Sb., České národní rady o daních z příjmů
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání
- Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv
- Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů
- Zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon)
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)

8 Přílohy

8.1 Vzor dotazníku

1. Jaké je Vaše pohlaví?

Žena Muž

2. Kolik Vám je let?

do 18 let 19–30 let 31–45 let
 46–60 let 61 a více let

3. Jaké je Vaše zařazení?

Student Pracující
 Nezaměstnaný Důchodce

4. Znáte pojem diskriminace?

Ano Ne

5. V krátkosti napište, co Vás jako první napadne, když slyšíte pojem diskriminace:

6. Znáte rozdíl mezi přímou a nepřímou formou diskriminace?

Ano Ne

7. Majitel restauračního zařízení zakáže zákazníkům vstup do podniku se psy. Jedná se o: *(odpovídejte pouze, pokud jste v přechozí otázce označili odpověď „Ano“)*

Přímou diskriminaci Nepřímou diskriminaci

8. Označte, jaké druhy diskriminace znáte. (můžete označit více odpovědí)

Diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství

Genderová diskriminace

Věková diskriminace

Diskriminace na základě sexuální orientace

Diskriminace zdravotně postižených

Diskriminace na základě politické příslušnosti

Bossing, mobbing, staffing

Stalking, obtěžování

Jiné

9. Jaký druh diskriminace považujete za nejčastější?

- Diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství
- Genderová diskriminace
- Věková diskriminace
- Diskriminace na základě sexuální orientace
- Diskriminace zdravotně postižených
- Jiné

10. Setkali jste se někdy s diskriminací ve Vašem okolí?

- Ano Ne Nevím

11. S jakým druhem diskriminace jste se ve Vašem okolí setkali?

(odpovídejte pouze, pokud jste v přechozí otázce označili odpověď „Ano“)

- Diskriminace na základě rasy, etnické příslušnosti a náboženství
- Genderová diskriminace
- Věková diskriminace
- Diskriminace na základě sexuální orientace
- Diskriminace zdravotně postižených
- Bossing, mobbing, staffing
- Stalking, obtěžování
- Jiné

12. Myslíte si, že v ČR existují zákony, které se problematikou diskriminace zabývají?

- Ano Ne Nevím

13. Které z těchto zákonů VÍTE, že obsahují opatření proti diskriminaci?

(odpovídejte pouze, pokud jste v přechozí otázce označili odpověď „Ano“)

- Ústava ČR a Listina základních práv a svobod
- Antidiskriminační zákon
- Nový občanský zákoník
- Občanský soudní řád
- Zákon o Veřejném ochránci práv
- Zákoník práce
- Školský zákoník

14. Myslíte si, že tyto zákony jsou dostatečně účinné v boji proti diskriminaci?

(odpovídejte pouze, pokud jste v otázce č. 12 označili odpověď „Ano“)

Ano Ne Nevím

15. Víte, že v případě podezření na diskriminační chování, může občan ČR podat přímou žalobu k soudu?

Ano Ne

16. Slyšeli jste někdy o Veřejném ochránci práv?

Ano Ne

17. Navštívili jste někdy internetové stránky Veřejného ochránce práv?

(odpovídejte pouze, pokud jste v přechozí otázce označili odpověď „Ano“)

Ano Ne

18. Poskytly Vám internetové stránky Veřejného ochránce práv užitečné informace?

(odpovídejte pouze, pokud jste v přechozí otázce označili odpověď „Ano“)

Ano Spíše ano Nevím

Spíše ne Ne

19. Myslíte si, že v některých případech je diskriminace správná?

Ano Ne Nevím

20. Napište, v jakých případech je podle Vás diskriminace správná

(odpovídejte pouze, pokud jste v přechozí otázce označili odpověď „Ano“)

21. Myslíte, že je diskriminace aktuálním problémem?

Ano, velice aktuální Ano, ale dříve byla větším problémem

Ne, problematika není aktuální Nevím

22. Ocenili byste v médiích více informací o diskriminaci?

Ano Spíše ano Nevím

Spíše ne Ne